

Digitalne kompetencije građana, institucija, medija, novinara i medijskih radnika u medijskom okruženju

Nevena Ršumović, Damir Jelisavčić, februar 2026.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

#EY
3A TEBE

Napomena: Ova analiza izrađena je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Stavovi, mišljenja, zaključci i druge informacije, naročito pretpostavke autora koje su predstavljene ili se mogu protumačiti kao činjenice, a izražene su u ovoj analizi, pripadaju isključivo autorima i njihovim saradnicima i niti nužno predstavljaju zvaničan stav Misije OEBS-a u Srbiji niti nužno odražavaju stavove Evropske unije.

SADRŽAJ

UVOD	3
O ovoj analizi	3
Ključna terminologija	3
Ograničenja analize	3
DOPRINOS DRŽAVE	4
Formalno obrazovanje - MP i kritičko mišljenje u obrazovnom sistemu	4
Nastavnik za digitalno doba	5
Predmeti, planovi i programi podučavanja	6
Predškolski nivo: „Godine uzleta” – digitalne veštine i rani razvoj pismenosti	7
Veštačka inteligencija (VI) u obrazovanju	8
Regulator u svetu medijske pismenosti – obrazovne aktivnosti REM-a	8
Ministarstvo informisanja i telekomunikacija kao ključni akter za izradu MS i AP	11
Kampanje i projekti po završetku „Nove pismenosti”	13
Sajber-bezbednost i obuke medijske pismenosti	13
DOPRINOS MEDIJSKOG ODELJENJA MISIJE OEBS-a	15
Naučno-istraživački rad za unapređenje politika i praktičnog rada na MP	15
Jačanje kapaciteta raznovrsnih ciljnih grupa kao doprinos AP-u Misije OEBS-a	17
CIVILNI SEKTOR	17
Novosadska novinarska škola (NNS)	18
Udruženje Biblioteka plus	19
Institut za medije i različitosti – Zapadni Balkan (MDI WB)	20
South East European Network for Professionalization of Media (SEENPM)	21
„Learn to Discern“ (Saznaj i razaznaj)	22
Novinarska udruženja	23
ZAKLJUČCI I PREPORUKE	24
Otklanjanje osnovnih sistemskih problema za praćenje aktivnosti i postignuća	24
Potreba za operativnim definicijama termina u zvaničnoj upotrebi	24
Potreba za multisektorskim koordinacionim telom	25
Ažuriranje MS i AP sa razvojem digitalnog okruženja, posebno VI	26
Periodično ažuriranje ključnih istraživanja	27
Ministarstvo informisanja i telekomunikacija	27
Formalno obrazovanje i MP	28
Visoko obrazovanje i obrazovanje nastavnog kadra	29
Civilni sektor i kritični značaj projektnog finansiranja (strani grantovi)	30
Dodatne opšte preporuke	31
KORIŠĆENI IZVORI	32
Usmeni dubinski intervjui	32
Odgovori – intervjui i upitnici – dobijeni u pisanoj formi	32
Dobijeni dokumenti / izveštaji o aktivnostima i rezultatima	33
LITERATURA	33

UVOD

O ovoj analizi

Ovaj dokument primarno analizira postignuća u vezi sa 2020. godine zvanično i jedinim usvojenim [Akcionim planom \(AP\)](#) za sprovođenje [Medijske strategije \(MS\)](#) koji pokriva period od 2020. do 2022. godine. Međutim, kako bi se progres što opsežnije mapirao, uključene su informacije o aktivnostima relevantnih aktera do danas. Analiza nastoji da bude što inkluzivnija predstavljajući aktivnosti i postignuća institucija, civilnog društva, kao i međunarodnih organizacija, pre svega Misije OEBS-a u Srbiji. Doprinos aktera iz akademske zajednice prožima aktivnosti ostalih i daje opsežnije uvide u razvoj medijske pismenosti MP u Srbiji. Dokument se, osim analize mnogobrojnih izveštaja i druge relevantne literature, oslanja na niz dubinskih intervjuua sa relevantnim izvorima, kao i na pisane odgovore i dokumenta dobijena od njih.

Ključna terminologija

Pojašnjenje naslova kojim se u MS definiše Mera 5 ne postoji¹ i ne pominje medijsku pismenost kao takvu, dok se u naslovima pojedinačnih mera MS naizmenično pojavljuju termini „medijska pismenost“, „digitalne medijske kompetencije“, „informaciona bezbednost u medijskom okruženju“ itd. To je samo primer naizmenične upotrebe termina *medijska*, *informaciona*, *digitalna pismenost* u MS i AP, bez operacionalizacije bilo kojeg od njih, što bi moglo da stvara konfuziju pri osmišljavanju budućih ciljeva i aktivnosti AP-a, a jednako i pri osmišljavanju okvira za praćenje i evidentiranje projektnih postignuća. Iako se npr. UNESCO i Savet Evrope za sada koriste terminom „medijska i informaciona pismenost“ (MIL), dok optiraju za termin *e-pismenost* umesto *digitalna pismenost*, Evropski akt o slobodi medija [European Media Freedom Act – [EMFA](#)] sadrži sažetu, a sveobuhvatnu definiciju *medijske pismenosti* kao „veštine, znanja i razumevanja koji omogućavaju građanima da koriste medije na efikasan i bezbedan način, i koji se ne ograničavaju na učenje o alatima i tehnologijama, već imaju za cilj da građane osposobe kritičkim mišljenjem potrebnim za prosuđivanje, analizu složenih stvarnosti i prepoznavanje razlike između mišljenja i činjenice“². Ova kompozitna definicija ukazuje na ujedinjavanje pojmova medijske / informacione / digitalne pismenosti pod jednu kapu. U ovoj analizi se opredeljujemo da se na sve tri navedene oblasti (*medijska*, *informaciona*, *digitalna pismenost*) referišemo na praktičan način - terminom „medijska pismenost (MP)“ - jer je on u regularnom opticaju među svim našim sagovornicima, a koristi ga i EMFA kao najnovija medijska regulativa u EU.

Ograničenja analize

Analiza je bila suočena sa višestrukim eksternim ograničenjima i preprekama systemske prirode koji su neminovno diktirali njen metodološki pristup, a koje je važno navesti pre svega zato što

---

¹ Puni naziv Mere 5 je: Unapređena profesionalna znanja i razvijene digitalne kompetencije građana, institucija, medija, novinara i medijskih radnika u medijskom okruženju.

govore o institucionalnom tretmanu MS i AP i kontekstu u kojem su se odvijale aktivnosti na razvoju MP od 2020. godine, a moramo ih imati u vidu kao mesta za unapređenje sprovođenja MS.

- Zvanično usvojeni AP većinski ne sadrži osnovne elemente praćenja projektnog postignuća: definisane indikatore, početne i ciljane vrednosti indikatora po periodima, kao ni izvore provere, niti alocirane fondove za pojedine ciljeve, pa nije moguće sklopiti iole celovitu sliku zasnovanu na preciznim podacima o izvedenim projektima, inicijativama i fondovima koji se ulažu u njih.
- Iako AP predviđa značajnu uključenost mnoštva aktera (institucije, civilno društvo, novinarska udruženja, OEBS i drugi) u direktnom doprinosu ostvarivanju ciljeva AP-a, ne postoji mehanizam evidentiranja ili centralizovanog prikupljanja informacija o njihovim aktivnostima, proizvodima i rezultatima, kao ni evaluacioni dokumenti na bilo kom nivou koji bi pokazali postignuća, uticaj i održivost projekata i inicijativa. To nam nikako ne ide u prilog u mapiranju, pre svega, aktivnosti civilnog sektora, kojih je po saznanjima istraživača, bilo nebrojeno i na nacionalnom i lokalnom nivou, pa smo se tako fokusirali samo na organizacije koje su se primarno bavile temom MP i poseduju obimno znanje o temi.
- Kako nam je saopšteno u Ministarstvu informacija i telekomunikacija (MIT), dokumenti o sprovedenim aktivnostima nisu dostupni usled problema u hardverskoj infrastrukturi, osim onih o konkursnom finansiranju i IPA projektima, koje smo nastojali da dobijemo. Zato su aktivnosti samog MIT-a³, osim konkursnih – jedinih budžetski finansiranih, prikazane parcijalno, samo na osnovu intervjua sa predstavnicom MIT-a.

DOPRINOS DRŽAVE

Formalno obrazovanje - MP i kritičko mišljenje u obrazovnom sistemu

Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja (ZUOV), formativno deo Ministarstva prosvete, započeo je 2020. sistemski razvoj besplatnih obuka za nastavnike kroz program od javnog interesa „Naši učenici u svetu kritičkog mišljenja i medijske pismenosti”. Kontinuirane onlajn obuke izvode se u više godišnjih ciklusa – svaki traje po 40 sati – a nastavnici posle završnih zadataka dobijaju sertifikat o stručnosti za ovu oblast. Prema podacima ZUOV-a (oktobar 2025) obuku je od 2020. završilo gotovo 4500 nastavnika⁴ iz cele Srbije.

Program obuke obuhvata teme kao što su: Izazovi savremenog obrazovanja; Pismenost u 21. veku; Šta je medijska pismenost; Rečnik pojmova; Medijska pismenost i kritičko mišljenje (kao ključni element MP); Kritičko čitanje medijskih tekstova i argumentacija; Evolucija medija; Društvene mreže; Pristrasnost/stereotipi; Raznolikost i mediji; Oglašavanje (stereotipi: prepoznavanje/otpor); Medijske „zamke”; Foto-forenzika; Interkultura; Žene u medijima; Poštovanje različitosti; Saveti za integraciju MP u nastavu; Kritičko mišljenje i medijska pismenost u eri veštačke inteligencije (od 2024).

³ Nadalje MIT, iako je do nedavne promene naziva i mandata Ministarstva, za MS i AP bilo zaduženo Ministarstvo kulture i informisanja, tokom čijeg mandata su usvojeni i analizirani MS i prateći AP.

⁴ Broj učesnika po godinama: 2020. i 2021. ukupno 1210, zatim 632 u 2022, 928 u 2023, 726 u 2024. i 999 u 2025. godini.

Revizije sadržaja su kontinuirane – poslednja je bila, na primer, 2024, kada je dodata tema „Medijska pismenost i kritičko mišljenje u eri veštačke inteligencije”.

Materijali: Nacionalni obrazovni portal ZUOV – sekcija „[Kritičko mišljenje i medijska pismenost](#)” (KM i MP) s resursima i priručnikom – nastavnici se kroz različite pristupe upoznaju s teorijskim osnovama i proveravaju ih i uvežbavaju kroz praktični pristup (lekcije, kvizovi, timski rad, brejnstorming, analiza/sinteza, projekti i drugo).

Nastavnik za digitalno doba

„[Okvir digitalnih kompetencija – Nastavnik za digitalno doba](#)” je nacionalni okvir nastao 2019. godine kao zvanični dokument koji je usvojilo Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS, u saradnji sa svoja dva Zavoda – [ZUOV-a](#) i Zavoda za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja ([ZVKOV](#)) – i uz podršku Britanskog saveta u Srbiji – kako bi se nastavnicima pomogla integracija digitalnih sadržaja i tehnologija u praksu i radi stalnog razvoja njihovih digitalnih veština. Zasnovan je na [Evropskom okviru digitalnih kompetencija za nastavnike: DigCompEdu](#) čija je poslednja revizija urađena 2023. godine kako bi se ispratio razvoj tehnologije, posebno veštačke inteligencije. Pomenuti nacionalni okvir u Srbiji osmišljen je kao alat za samovrednovanje i planiranje stručnog usavršavanja ne samo za nastavnike, već i obrazovne institucije i adresira teme bezbednosti, upravljanje informacijama, kreiranje i korišćenje digitalnih sadržaja, korišćenje tehnologija u nastavi i učenju, „digitalnu etiku”, veštačku inteligenciju i drugo.

„[Instrument za samoprocenu digitalnih kompetencija nastavnika u Srbiji](#)” osmišljen je 2022. godine i u prvom talasu test je uradilo nešto manje od 2.000 polaznika prvih obuka, a prethodne tri godine samotestiralo se njih više od 5.000, pa u trenutku pisanja ovog izveštaja brojač pokazuje da ga je popunilo više od 7.000 nastavnika. Kreatorica instrumenta je prof. dr Dobrinka Kuzmanović, doktor psiholoških nauka i profesorka na Filološkom fakultetu, Univerziteta u Beogradu.

Druga statistika ovog alata nije javno dostupna i o rezultatima samovrednovanja nemamo informacija. Kada je revidiran „Okvir digitalnih kompetencija nastavnika”, taj instrument nije ažuriran i ne obuhvata sve neophodno – s obzirom da je u novu verziju Okvira inkorporirana i veštačka inteligencija.

Instrument ne sadrži nikakve sociodemografske varijable, a kad bi ih bilo pružila bi se mogućnost periodičnog istraživanja relevantnijeg za kreatore obrazovnih politika. Namera je bila da nastavnici dobiju **rezultate samoprocene i smernice kako dalje da razvijaju vlastite digitalne kompetencije** i trebalo je u te svrhe **dodavati resurse u sam instrument** ali, prema navodima autorke instrumenta, nije poznato da li je to, zapravo, i urađeno.

Prosečne ocene i izveštaji o **evaluaciji obuka za nastavnike** dostupni su na [sajtu ZUOV-a](#). Ovde ih ne prenosimo jer sadrže samo formalnu analizu broja učesnika po obuci – rodni odnos polaznika (m/ž) i odnos broja polaznika u odnosu na nivo obrazovanja (osnovni/srednji), te broj polaznika po okruzima. Najkorisniji podatak bi mogao biti prosečna ocena polaznika na obuci – nešto niža od 4 – samo kada bismo znali skalu i kriterijume ocenjivanja, što ne postoji u izveštaju na sajtu

ZUOV-a. Zaključak je ili da je izveštaj namenjen isključivo Zavodu (interno), ili da metodologija vrednovanja zahteva proširenje/poboljšanje.

Predmeti, planovi i programi podučavanja

Uvođenje sadržaja direktno posvećenih **medijskoj pismenosti** i **kritičkom mišljenju** ili, kao ključne reči i posebne teme, sprovedeno je kroz sledeće predmete i programe nastave i učenja:

1) **Slobodna nastavna aktivnost (SNA) medijska pismenost** (5. ili 6. razred, kako učenik odabere) primenjuje se od školske godine 2022/2023. (Od raspoloživih SNA đak bira jedne godine dve i sledeće godine druge dve, različite.) Godišnji fond je 36 časova.

Program se oslanja na opšte međupredmetne kompetencije: celoživotno učenje, komunikacija, rad s podacima, digitalne kompetencije, rešavanje problema, saradnja, demokratsko učešće, zdravlje, okolina, estetika, preduzimljivost – ciljani ishod je sposobnost da se identifikuje, razlikuje, analizira, vrednuje i kreira medijski sadržaj. Vertikalno se SNA nadovezuje na prvi ciklus (I-IV razred) i srodne izborne programe (posebno **građansko vaspitanje**). Razlika u odnosu na izborne predmete je što se ne ocenjuje na klasičan način, bročano, ali se postignuće opisno vrednuje kroz projektne zadatke.

Kritičko mišljenje je integrisano kroz sve teme, uz njegovo razlikovanje od kriticizma. **Medijska pismenost** je centralna komponenta, naglasak je na razumevanju funkcija medija, kritičkom čitanju, odgovornoj produkciji, uz proveru verodostojnosti izvora, prepoznavanje algoritama i manipulativnih tehnika, s akcentom na etičkom ponašanju u digitalnom okruženju.

2) **Građansko vaspitanje** – GV (osnovna i srednja škola), prvi put je uvedeno **2001/2002.** školske godine, menjalo je status više puta i danas je **izborni predmet** s po jednim časom nedeljno. Program sadrži četiri oblasti (Ljudska prava, Demokratsko društvo, Procesi u savremenom svetu, Građanski aktivizam). U prvom ciklusu KM je unutar metodskih uputstava (pitanja višeg nivoa, debata, problemski zadaci), a MP je integrisana u oblast „Procesi u savremenom svetu” (posebno „Mediji i potrošačka kultura”). U drugom ciklusu KM se tretira kao proces i ishod (viša pitanja, analiza, diskusija, studije slučaja), dok se MP proučava kroz ključne pojmove (provera izvora, manipulacije, onlajn etika itd.). U gimnaziji – od funkcionalnog razumevanja ka vrednovanju, sintezi i argumentovanom stavu u autentičnim situacijama (javna rasprava, projekat, kampanja). KM je transverzalna veština u svim temama, a MP ima posebnu temu u II razredu („Mediji za građane, građani za medije”) i istovremeno je integrisana u ostale teme.

3) **Jezik, mediji i kultura** (I–II razred gimnazije, uvedeno školske 2018/2019. godine) je izborni predmet, a godišnji fond je 37 časova; unapređuje komunikativne veštine, medijsku kulturu i kulturne obrasce za snalaženje u savremenom svetu. Ishodi obuhvataju kritičko razmatranje uticaja medija, procenu relevantnosti i pouzdanosti izvora, prepoznavanje manipulacije, diskriminacije, govora mržnje, odgovorno kreiranje medijskih poruka, konstruktivnu komunikaciju i vrednovanje kulturnih/popularnih sadržaja. Vertikalno, fokus se od I ka II razredu pomera sa bazičnih analiza i javnog nastupa ka kreativnoj produkciji, medijskoj konvergenciji, digitalnom identitetu i aktivističkim projektima.

Zavod, po sopstvenom priznanju⁵, **ne raspolaže** podatkom **koliko je dece obuhvaćeno** programima MP i KM i kroz koje aktivnosti, jer su ti podaci lokalno prikupljeni, u školama u kojima se programi i realizuju – tačnije, ne postoji centralizovana analitika.

Tamo gde sistem obaveznog obrazovanja ne uspeva da uhvati korak s potrebama (ne ulazeći u razloge za to) – akademski istraživači već godinama popunjavaju prazninu. Tako je tim Instituta za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu 2018. godine učestvovao u istraživanju „[Deca Evrope na internetu](#)” ([EU Kids Online](#)) koje je sproveo vrhunski ekspertski tim⁶, a glavni cilj je bio prikupiti kvalitetne naučne podatke o korišćenju interneta i digitalnih tehnologija kod dece i mladih i proširiti naučnu bazu za njihovo osnaživanje u digitalnom prostoru (to je bilo prvo takvo istraživanje na nacionalno reprezentativnom uzorku u Srbiji). U toku je drugi ciklus istraživanja EU Kids Online (kvalitativno) koji se radi u Srbiji, a nedavno je završen terenski deo posla i predstoji obrada podataka, analitika i predstavljanje rezultata. Očekuju se aktuelni podaci o ponašanju dece onlajn, o nivou njihove MP i digitalnih veština, te direktni uvidi o nivou KM koje iskazuju u sajber-okruženju.

Predškolski nivo: „Godine uzleta” – digitalne veštine i rani razvoj pismenosti

U osnovnom dokumentu kojim se sadržinski i metodološki reguliše predškolski nivo – [Godine uzleta – Nove osnove programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja](#) (ovde navedeno, na sajtu UNICEF-a, u vidu brošura – smernica za nastavnike i roditelje) definisane su i kompetencije predškolaca koje stiču kroz vaspitno-obrazovne aktivnosti, uz opis adekvatnog metodskog pristupa. Dokument je razvijen uz podršku UNICEF Srbija i u integralnom obliku može se naći na veb-sajtu [Pravno-informacionog sistema Republike Srbije](#). Obuka vaspitača definisana je kroz rad sa mentorima i trenerima i uz saradnju sa roditeljima. Dokument je donet 2018. godine, ali je zamišljen kao „živ” – stalno se inovira kroz praksu, stručnu podršku i [profesionalni razvoj vaspitača](#).

Digitalne veštine, kritičko mišljenje i medijsku pismenost u vaspitno-obrazovnom radu u predškolskim ustanovama deca razvijaju prilagođeno svom uzrastu, kroz:

- **Matematičke, naučne i tehnološke kompetencije** – senzorna iskustva i praktičnu manipulaciju; razvoj i primenu logičko-matematičkog mišljenja u sagledavanju i razumevanju pojava i odnosa i rešavanju problema; podršku istraživanju, upitanosti, otkrivanju i zaključivanju o prirodnim i fizičkim pojavama, u situacijama igre, drugih aktivnosti i životnih situacija, kao i primenom saznanja u praktičnom rešavanju problema;
- **Digitalne kompetencije** – smisleno korišćenje digitalnih tehnologija kao oruđa za dolaženje do informacija, izražavanje i predstavljanje u funkciji igre i istraživanja, dokumentovanje

⁵ Intervju sa ekspertkinjom rađen za potrebe ovog istraživanja.

⁶ Dobrinka Kuzmanović, Zoran Pavlović, Dragan Popadić i Tijana Milošević (2018-2019), uz podršku Odseka za medije i komunikacije Univerziteta u Oslu, Misije OEBS-a u Srbiji, UNICEF Srbija, i resornih ministarstava telekomunikacija i prosvete Srbije (odobreno istraživanje).

različitih aktivnosti. Podrazumeva i razvoj adekvatnog odnosa i kulturu upotrebe tehnologija. Deca se uče da ih koriste i za praćenje sopstvenog učenja i razvoja;

- **Društvene i građanske kompetencije** se stiču kroz razvoj kulturološke svesti, istražuju se i smisleno koriste grafički simboli, ovladava se predstavljanjem poruka kroz medije i tehnologiju te smislenim korišćenjem digitalnih tehnologija kao oruđa u bavljenju temom ili projektom; podstiču se na kreativno i maštovito izražavanje kroz različite forme, medije i materijale i omogućava razvoj rane pismenosti (jezičke, matematičke, vizuelne) smislenim korišćenjem modernih alata.

Veštačka inteligencija (VI) u obrazovanju

Od 2024. godine ZUOV objavljuje [resurse za nastavnike koji se odnose na VI u obrazovanju](#) kako bi se edukatorima približila tema i dale jasne smernice kako se ona praktično, etički i bezbedno koristi u nastavnom procesu, vannastavnim aktivnostima i vaspitnom radu.

ZUOV i Zavod za vrednovanje vaspitanja i obrazovanja (ZVKOV) umreženi su u međunarodne asocijacije stručnih obrazovnih institucija i organizacija, pa su tako njihovi predstavnici u oktobru 2025. godine učestvovali na međunarodnoj konferenciji o VI i obrazovanju gde su u okviru radnih grupa doprineli pripremama za nacionalnu primenu dokumenta „Kompas Saveta Evrope za veštačku inteligenciju i obrazovanje”⁷, namenjenog podršci državama članicama u odgovornoj primeni VI u obrazovanju⁸.

Komponente Kompassa su: 1) pismenost u oblasti VI; 2) regulacija i upravljanje u skladu s Okvirnom konvencijom o VI⁹ (2024) i potrebama škola i visokog obrazovanja; 3) nastava, učenje i ocenjivanje uz VI (alati, smernice); 4) vrednovanje edukativnih tehnologija uključujući VI - kroz evropski referentni okvir.

Regulator u svetu medijske pismenosti – obrazovne aktivnosti REM-a

Regulatorno telo za elektronske medije (REM) već devet godina radi na unapređenju medijske pismenosti, od čega poslednje tri – po zakonskoj definiciji – ima aktivnosti podizanja nivoa svesti o medijskoj pismenosti, što radi REM-ov tim za medijsku pismenost.

---

⁷ *Ensuring Quality Education in the AI Era - Introducing the Council of Europe Compass for AI and Education*. 2025. Savet Evrope.

<https://www.coe.int/en/web/education/-/artificial-intelligence-and-education-third-working-conference>

⁸ Predstavljen „Kompas Saveta Evrope za veštačku inteligenciju i obrazovanje“: ZUOV na radnoj konferenciji u Strazburu. 15.10. 2025. Veb sajt ZUOV-a.

<https://zuov.gov.rs/predstavljen-kompas-saveta-evrope-za-vestacku-inteligenciju-i-obrazovanje-zuov-na-radnoj-konferenciji-u-strazburu/>

⁹ Okvirna konvencija Saveta Evrope o veštačkoj inteligenciji i ljudskim pravima, demokratiji i vladavini prava. 2025. Savet Evrope.

<https://book.coe.int/en/texts-of-council-of-europe-treaties/12226-pdf-council-of-europe-framework-convention-on-artificial-intelligence-and-human-rights-democracy-and-the-rule-of-law-cets-no-225.html>

U saradnji sa Savetom Evrope (SE) realizovani su projekti jačanja kapaciteta zaposlenih za medijsku i digitalnu pismenost kroz dve faze programa „Freedom of Expression and Freedom of the Media” (JUFREX – 2016–2019 i JUFREX 2, 2019–2022) i potom kroz projekat „Zaštita slobode izražavanja i medija u Srbiji” (PROFREX) – deo programa EU i SE „Horizontal Facility” za Zapadni Balkan i Tursku 2023-2026. Sa SE rade na preporukama i dokumentima za nacionalne regulatore na ovom polju, uz međunarodnu saradnju (Mađarska, Hrvatska).

Ističe se uporedna analiza najboljih evropskih praksi medijske pismenosti – u okviru JUFREX 2 objavljene su [četiri publikacije](#) namenjene najmlađima za MP (kroz saradnju i odobrenje hrvatskog regulatornog tela i UNICEF Hrvatska).

Od 2022. godine REM organizuje godišnju konferenciju „Otvoreni dani medijske pismenosti” namenjenu vaspitačima i stručnim saradnicima predškolskih ustanova, a od 2024. godine i samoj deci, kroz organizovane posete medijima, radionice, i učenje kroz igru (na primer, 2024. učestvovalo je više od 1500 dece i oko 180 zaposlenih u predškolskim ustanovama).

Edukatori razmenjuju znanja i iskustva o praksama i izazovima u radu, pa se tako ističe potreba za većom interakcijom s roditeljima, jer vaspitači smatraju da edukacija u oblasti MP treba da bude kontinuirana aktivnost sa decom u nižem uzrastu.

REM je uradio i istraživanje o MP kod predškolske dece – na uzorku 430 vaspitača, direktora vrtića i drugih zaposlenih u predškolskim ustanovama koji rade s decom – kroz šta se došlo do procene navika, veština i potreba ispitanih, kao i kod samih predškolaca, radi unapređenja kritičke misli kod njih¹⁰.

Svake godine održavaju se treninzi za vaspitače i stručne saradnike predškolskih ustanova širom Srbije, s više stotina učesnika – vaspitača i stručnih saradnika.

Okrugli sto o deci u digitalnom okruženju ukazao je na neophodnost konstantnog rada na MP i na ulogu stručne javnosti u razvoju kritičke svesti kod dece. Angažovani su strani i domaći stručnjaci i institucije poput nadležnih ministarstava, poverenika, međunarodnih i domaćih organizacija koje se bave kako medijima tako i mladima.

Kao zaključak ističe se potreba međuinstitucionalne saradnje, pospešivanja kritičkog mišljenja kod dece i mladih, uz aktivnosti medijskih profesionalaca, digitalnih platformi i drugih aktera u onlajn okruženju.

Nova publikacija REM-a za mlade „Mediji i emocije” predstavljena je na ovogodišnjoj konferenciji „Otvoreni dani medijske pismenosti” (oktobar 2025), uz podršku kancelarije Saveta Evrope u Beogradu.¹¹ Istom prilikom promovisane su i društvene igre o medijskoj pismenosti, u saradnji s Bibliotekom grada Beograda.

---

¹⁰ Održano 6 treninga o medijskoj pismenosti za 90 vaspitača u Beogradu. 16.10. 2023. Regulatorno telo za elektronske medije

<https://rem.rs/sr/arhiva/vesti/2023/10/odrzano-6-treninga-o-medijskoj-pismenosti-za-90-vaspitaca-u-beogradu>

¹¹ Otvoreni dani medijske pismenosti započeli prezentacijom nove publikacije. 6.10.2025. Regulatorno telo za elektronske medije

Predstavnici REM-a su redovni učesnici tematskih međunarodnih skupova o MP, na kojima često izlažu o svojim aktivnostima i iskustvima¹².

Zaključuju da je, s obzirom da sve više nastavnika u osnovnim školama predaje digitalnu pismenost, neophodno da se koriste i iskustva iz vrtića. Po njihovom iskustvu, na terenu je vidljiva potreba za osnaživanjem kadra, naročito u radu s roditeljima i na njihovoj edukaciji.

Utisak je da nisu svi akteri dovoljno (ili skoro uopšte) umreženi. Od obrazovnih institucija do organizacija civilnog društva ne postoji nikakav mehanizam razmene informacija o započetim ili sprovedenim aktivnostima, planovima, sinhronizovanim akcijama ili saradnjama. U REM-u naglašavaju da obrazovne institucije nemaju svoj resursni centar (prenebregavajući ZUOV, koji vodi već pominjani Nacionalni obrazovni portal, s brojnim resursima – od kojih su neki javni, a neki u zatvorenom delu obrazovnog sistema) i s obzirom na to da se, uprkos resursima oba zavoda pod ingerencijom Ministarstva prosvete, brojne predškolske ustanove okreću REM-u za pomoć u obrazovnom smislu.¹³

U toj situaciji REM vidi sebe kao važnog aktera u radu s predškolicima i preporučuje se za ulogu međuinstitucionalnog i međusektorskog resursa centra. Ukazuju i na potrebu svih aktera da se umreže i informacije razmenjuju redovno (minimalno na godišnjem nivou) kako bi takvo telo bilo funkcionalno i efikasno.

Iako REM nije bio deo procesa kreiranja prethodnih medijskih strategija, naši sagovornici smatraju da je učešće ovog tela u tom procesu ubuduće korisno i neophodno. Edukativne aktivnosti u REM-u ističu s ponosom, nasuprot stigme u delu javnosti (koje su svesni), a koju Regulatorno telo nosi zbog disfunkcionalnosti u regulaciji rada medija s nacionalnim dozvolama.

Regulator ima stalnu podršku EU i SE za jačanje svojih kapaciteta i unapređenje MP u skladu s evropskim standardima: obuke praktičnih veština, znanja i preporuke za promociju i unapređenje kapaciteta za obuke različitih ciljnih grupa.

Najbolje prakse iz Evrope koriste se za bolje razumevanje potreba krajnjih korisnika i potencijalnih aktivnosti. Prate rad i razmenjuju iskustva s regionalnim regulatornim telima, gde se ističe da Bosna i Hercegovina ima platformu za saradnju institucija, NVO i drugih, kao i Severna Makedonija, dok je hrvatski regulator prošle godine najviše uradio na polju medijske pismenosti u EU.

<https://rem.rs/sr/arhiva/vesti/2025/10/cetvrti-otvoreni-dani-medijske-pismenosti-zapoceli-prezentacijom-nove-publikacije>

¹² REM predstavio istraživanje o medijskoj pismenosti na BRAF-u. 20.9.2023. Regulatorno telo za elektronske medije.

<https://rem.rs/sr/arhiva/vesti/2023/09/rem-predstavio-istrazivanje-o-medijskoj-pismenosti-na-braf-u>

Učešće Tima za medijsku pismenost na konferenciji „Digitalno obrazovanje 2025“. 27.10.2025.

<https://rem.rs/sr/arhiva/vesti/2025/10/ucesce-tima-za-medijsku-pismenost-na-konferenciji-digitalno-obrazovanje-2025>

¹³ Tim za medijsku pismenost REM-a

REM-ov tim za MP želi saradnju s novinarima na edukaciji profesionalaca o etici digitalnih alata i VI, kao i na temu bezbednosti i zaštite dece na internetu.

Premda se kao prioritet ističu i tehnički aspekti VI i rešavanje izazova velikih internet platformi i socijalnih mreža, upozoravaju da nad njima – kao domaći regulator – nemaju autoritet, s obzirom na to da je reč o transnacionalnim kompanijama.

Ministarstvo informisanja i telekomunikacija kao ključni akter za izradu MS i AP

Poslednjih godina tema MP u savremenom društvu dosegla je vrhunac, a primat joj sada preuzima VI, čija narastajuća popularnost obećava uzbudljiv period pred nama i kada je reč o sticanju veština za nove tehnologije. Bez medijske pismenosti nema ni dobrog razumevanja, a kamoli korišćenja alata veštačke inteligencije, koja preuzima naš digitalni pejzaž, slažu se stručnjaci.

Kako su u nadležnosti resora informisanja, među drugim – formalnijim aktivnostima – i mere za podsticanje istraživanja i razvoja u oblasti informacionog društva, MIT redovno objavljuje i godišnje organizacijama civilnog društva za finansiranje projekata za unapređenje informacionog društva, među kojima je poslednjih godina dominirala tema medijske pismenosti.

I u prethodnom periodu iz ovog resora je stizalo najviše inicijativa čiji cilj je bio da, kod građana, ali i posebnih društvenih grupa, popularizuje najvažnija znanja i veštine za funkcionisanje u onlajn okruženju.

Tako je jedan od najvažnijih projekata Ministarstvo ostvarilo u saradnji s [agencijom *Propulsion*](#) koja je na sprovođenje dobila taj zadatak koji se ističe na više načina. I iz današnje perspektive bio je to za našu zemlju veoma dug poduhvat, izdašno finansiran iz sredstava USAID-a – projekat „[Nova pismenost](#)”, namenjen popularizaciji MP i obrazovanju u domenu MP (obuhvatao je i informacionu pismenost i digitalne veštine).

Projekat je podsticao integraciju obrazovanja i naučne pismenosti u različite sektore i discipline vertikalno – od lokalnih inicijativa do kreatora javnih politika) i horizontalno – širenjem koncepta pismenosti u različitim delatnostima i zajednicama (širok, inkluzivni pristup), a mnoštvo resursa, izveštaja i istraživanja i danas je [dostupno](#).

Projekat podrške medijskim inicijativama i partnerstvima (MIPS) – „Inicijativa za novu medijsku i digitalnu pismenost” (kraće „Nova pismenost”) u vrednosti od oko 3 miliona \$US trajao je 4.5 godine (2019–2023¹⁴) s namerom da pospeši bezbednost i efikasnost građana i drugih ciljnih grupa u informacionom okruženju, kroz podršku razvoju medijske, informacione i digitalne pismenosti.

Ključni ciljevi „Nove pismenosti” bili su:

- medijska i informaciona pismenost – fokus na kritičkoj analizi i evaluaciji medijskog sadržaja
- digitalna pismenost – naglasak na veštinama za efikasnu i bezbednu komunikaciju
- istraživanje medijskih i digitalnih trendova

---

¹⁴ Sprovođenje je trajalo od maja 2020. do novembra 2023. godine.

- prava i odgovornosti – razumevanje pravnih i etičkih aspekata digitalnih medija

Za račun tadašnjeg Ministarstva kulture i informisanja (danas resor MIT-a) projekat je sprovela agencija *Propulsion*, uz projektne i lokalne partnere: Business Info Group za MIP, Inicijativa Digitalna Srbija za DP, CeSID¹⁵ za cilj RES i Novinska agencija Beta kao deo radne grupe za informisanje javnosti¹⁶.

Za **javnu administraciju**: razvijen je priručnik za MP, kreirani su obrazovni resursi koji su i danas dostupni¹⁷, obučeno je stotine javnih službenika, uz obuke i konferencije (uživo i onlajn), uz posebnu podršku za pet ciljanih javnih institucija u razvoju AP za sprovođenje MP praksi.

Za **poslovni sektor**, uz priručnik za biznise, organizovani su onlajn događaji, radionice, diskusije sa skoro 2000 učesnika, uz učešće vodećih kompanija i udruženja.

Roditeljima je takođe namenjen [jedan od priručnika](#), kao i nacionalna kampanja i centralna konferencija (debata oko 90 učesnika, 450 posetilaca uživo i oko 10.000 onlajn).

Obrazovne ustanove su dobile tri seta vodiča i Moodle priručnik za nastavnike, roditelje i učenike; urađena je studija o kvalitetu digitalnih udžbenika, kao i analiza trendova digitalizacije i sajber-bezbednosti u Srbiji. Potpisan je memorandum o saradnji s Fakultetom dramskih umetnosti u Beogradu o zajedničkim aktivnostima na podršci razvoju i edukaciji o medijskoj pismenosti.

Sprovedena su dva ciklusa [Karavana digitalnih ekspedicija](#) – 24 grada, doseg više od 53.000 učesnika, kreirana mreža *peer-to-peer* edukatora, prvenstveno među omladinom.

Tu su i posete IKT kompanijama (za 1.000 učenika IT smerova), a više od 3.000 nastavnika prošlo je naprednu Moodle obuku i dobilo druge MP resurse.

Oko 50.000 dolara preusmereno je kroz grantove na 17 projekata unapređenja digitalne i medijske pismenosti, a korisnici su kreativnim projektima u lokalnim zajednicama bili direktno obrazovni praktičari: škole, vrtići i edukativne organizacije civilnog društva.

Odabrani **influenseri** su prošli ciljanu [obuku za odgovorno kreiranje onlajn sadržaja](#), na principima jednakosti, borbe protiv diskriminacije, nasilja i mržnje (uz podršku IKT sektora). Jedan od istaknutih primera je [kampanja „Ovako stoje stvari”](#).

---

¹⁵ Obimno istraživanje javnog mnjenja: Komatina, Slađana i Bojan Klačar. *Građani i mediji: konzumacija, navike i medijska pismenost (I ciklus)*. 2020. Fondacija Propulsion Fond u saradnji sa Centrom za slobodne izbore i demokratiju – CeSID.

<https://novapismenost.rs/h-content/uploads/2022/02/Ciklus-I-GRADANI-I-MEDIJI.pdf>

¹⁶ *Program Nova pismenost učinio javno dostupnim podatke o medijskim trendovima i navikama građana Srbije*. 30.9.2022. Beta.

<https://beta.rs/content/170542-program-nova-pismenost-ucinio-javno-dostupnim-podatke-o-medijskim-trendovima-i-navikama-gradana-srbi>

¹⁷ Publikacije nastale u okviru projekta Nova pismenost: <https://novapismenost.rs/publikacije/>

Kampanje i projekti po završetku „Nove pismenosti”

Među projektima koji su usledili nakon „Nove pismenosti” ističu se:

- kampanje poput „[Pokaži poštovanje – reaguj na mržnju!](#)”¹⁸ koja se bavila bezbednošću dece i digitalnim nasiljem kroz edukativne radionice u školama sa dosegom većim od 3.500 učesnika u Srbiji i Bosni i Hercegovini. Deo kampanje je i [platforma za borbu protiv digitalnog nasilja](#).
- Program „[Influens akademija](#)”, u partnerstvu sa kompanijom Samsung, edukovao je 15 mladih o medijskoj odgovornosti, digitalnom marketingu i uticaju na mrežama, sa nadgradnjom firme A1 tokom 2024. godine. Fokus je bio na razvoju digitalnih veština različitih grupa (deca, roditelji, stariji).
- Karavan digitalnih ekspedicija, kao primer međusektorske saradnje, nastavio je „putovanje”: od jeseni 2024. godine [karavan „Putujuća Petlja](#)” organizuje se u okviru inicijative „Izgradnja ključnih računarskih kompetencija – ka radnoj snazi budućnosti”, koju sprovodi UNDP u partnerstvu s Ministarstvom prosvete i Fondacijom Petlja, uz podršku Vlade Srbije.

Kroz projekat su [Nacionalni kontakt centar za bezbednost dece](#) i platforma „[Pametno i bezbedno](#)” snabdeveni resursima i alatima, pružajući roditeljima, nastavnicima i učenicima trenutni pristup informacijama o bezbednosti na mreži, a angažovani stručnjaci platforme na regularnoj bazi održavaju školske tribine i rade s učenicima i njihovim nastavnicima na temama sajber-bezbednosti i medijske i digitalne pismenosti.

Ključno postignuće istraživanja MIPS-a¹⁹ bilo je uspostavljanje [Indeksa medijske pismenosti](#) (IMEP) i Indeksa digitalne pismenosti (IDEP), što u Srbiji dotad nije rađeno – oba su, svaki za sebe, našli mesto u Medijskoj strategiji 2020–2025. i Strategiji razvoja digitalnih veština 2020–2024.²⁰ Kao posledica brzih promena u medijskom i informacionom okruženju i s obzirom na uspon VI, očekuje se kreiranje ažuriranog i relevantnijeg indeksa MP.

Sajber-bezbednost i obuke medijske pismenosti

Nacionalni CERT je centar za koordinaciju, prevenciju i zaštitu od bezbednosnih rizika u IKT sistemima na teritoriji Republike Srbije (CERT – eng. *Computer Emergency Response Team*). Uz druge aktivnosti, CERT savetuje po prijavljenim incidentima i podiže svest javnosti o značaju informacione bezbednosti.

Osim prevencije sajber-incidentata, Nacionalni CERT se bavi i obukama in-situ, uz korišćenje onlajn platformi, posebno prilagođenih simulacijama hakerskih i drugih digitalnih pretnji, poput platforme Cyberrange na kojoj sprovodi tehničke obuke za mnoge organizacije, pa i za obrazovne. Takvih obuka je tokom poslednjih 5 godina bilo 694 (u rasponu od minimalnih 40 do rekordnih 211 obuka tokom jedne godine). Redovno se održavaju i obuke za jedinice lokalne samouprave,

¹⁸ „Pokaži respekt – reaguj na hejt!” za veću bezbednost dece na internetu. 4.9.2023. Pepsico.

<https://www.pepsico.rs/sr-cyrl-rs/news/press-release/poka%C5%BEi-rispekt-reaguj-na-hejt!-za-ve%C4%87u-bezbednost-dece-na-internetu>

¹⁹ Uz metodološke nedostatke – reč je o percepciji, odnosno samoevaluaciji ispitanika.

²⁰ *Strategija razvoja digitalnih veština u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine: 21/2020-72, 8/2023-12.* 2023. "Službeni glasnik RS", br. 21 od 6. marta 2020, 8 od 3. februara 2023.

<https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2020/21/2/reg>

kjih je tokom ovog perioda bilo 249, dok su za privredu (mala i srednja preduzeća) organizovane 153 obuke. Tokom pet godina za novinare su održane 32 obuke, prilagođene potrebama medijskih organizacija. To čini ukupno 1128 obuka tokom pet poslednjih godina.

S obzirom da je Nacionalni CERT, koji radi u formalnim okvirima RATEL-a, Republičke agencije za telekomunikacije, kroz redovne aktivnosti obavezan i na edukaciju, može se reći da je u ovom segmentu informaciono-bezbednosna edukacija profesionalaca našla održivi sistemski okvir. Ova organizacija je podrška svim državnim i institucijama javne uprave, a vodi i registar svih posebnih CERT-ova u Srbiji i sa njima saraduje.

[Nacionalni CERT](#) sprovodi i redovne treninge profesionalaca iz netehničkih sektora. Tokom 2025. godine simulaciju hakerskog napada prošla je grupa zaposlenih u zdravstvenom sektoru, a redovno se održavaju i radionice iz oblasti informacione bezbednosti za predstavnike medija.

RATEL CERT na svojoj obrazovnoj platformi „[Za bezbedniji klik](#)” trenutno ima 16 kurseva iz domena tehnološke pismenosti, sajber-bezbednosti i digitalnih veština, kako za odrasle, tako i za decu svih uzrasta – od mlađih od 8 godina do tinejdžerskog doba.

Na veb-prezentaciji CERT redovno objavljuje [upozorenja na aktuelne sajber-opasnosti](#) i savete kako se sačuvati, uz [obaveštenja o bezbednosnim softverskim ažuriranjima](#).

Svake godine se posebnim programima u oktobru obeležava Evropski mesec bezbednosti, pa se u tom periodu održava Nacionalna sajber-konferencija, uz podršku mreže partnera iz IKT sektora. Skup privlači pažnju temama i svetskim stručnjacima iz oblasti digitalne bezbednosti i utiče na edukaciju, informisanost i bezbednosnu pismenost, pre svega profesionalaca koji u svom radu imaju dodira s informacionim tehnologijama.

Organizacija je u periodu 2023–2024. godišnje beležila između 111 i 112 miliona sajber-bezbednosnih incidenata, od čega je, ugrubo, oko 10% slučajeva ugrožavanja ozbiljnijeg karaktera. Od 2020. do 2022. broj pretnji je bio značajno manji (11–26 miliona godišnje), pa se dolazi do jasnog zaključka o značaju edukacije u ovom domenu.

Podaci o broju uspešno izvedenih ili uspešno sprečenih napada nisu javno dostupni.

SHARE fondacija se bavi ljudskim pravima i slobodama u onlajn okruženju i zagovara za sve otvoreni pristup tehnologiji, informacijama i znanju. SHARE sprovodi veliki broj treninga, formalnih kroz projekte, kao i neformalnih. Tokom 2025. godine Fondacija je održala obuke za 10 lokalnih medija i 6 feminističkih organizacija, a u poslednjih pet godina ukupno su održali treninge za više od 200 osoba iz NVO i medija u Srbiji.

Formalne evaluacije obuka se ne rade zbog velikog obima, ali polaznici dalje preporučuju treninge kolegama. Sesije traju sat–dva (zavisi od potreba organizacija) i uglavnom se bave tehnikama i metodama zaštite uređaja i digitalne bezbednosti novinara i redakcija, te opštom digitalnom higijenom.

Na zajedničkim temama SHARE CERT blisko saraduje s onlajn i građanskim medijima i organizacijama civilnog društva, kao i s organizacijama sličnog usmerenja u svetu.

Rad **SHARE CERT-a** obeležila je sledeća statistika: 2024. – 35 slučajeva, od početka 2025. do novembra 2025. – 20 slučajeva (i saveti, ne samo odgovori na incidente). Kod odgovora (po pozivu) na incidente obe godine ima po 7 slučajeva uspešnog vraćanja pristupa (obično nekom

onlajn nalogu na društvenim mrežama). Radi i *ad hoc* asistencije, pomoći, kad se na licu mesta nešto reši i takvi slučajevi ne uđu u statistiku. Sam SHARE nije dosad bio meta sajber-napada.

U SHARE Fondaciji smatraju da treba više da se radi na podizanju digitalne pismenosti kao teme u javnosti i da se detaljnije bavi **posledicama nedostatka** digitalne pismenosti u društvu. U skladu s tim, onlajn prezentacije [SHARE Fondacije](#) i [SHARE CERT-a](#) obiluju resursima, edukativnim materijalima i informativnim tekstovima.

DOPRINOS MISIJE OEBS-A U SRBIJI

Više od 12 godina Misija OEBS-a u Srbiji je efikasan zagovornik unapređenja medijske i digitalne pismenosti u Srbiji i izuzetno značajan praktičar na tom polju. Uviđajući potrebu za sistemskim pristupom, Misija je doprinela izradi MS za period 2020–2025 i Strategije razvoja digitalnih veština za period 2020–2024, koje medijsku i digitalnu pismenost prepoznaju kao nacionalne prioritete. Misija nastavlja da podržava sprovođenje AP, naročito kroz podizanje svesti o povezanosti MP i VI. Kako VI menja medijski pejzaž, Misija OEBS-a ciljne grupe osnažuje veštinama za kritičko snalaženje u novom medijsko-informacionom okruženju.

Naučno-istraživački rad za unapređenje politika i praktičnog rada na MP

Misija OEBS-a u Srbiji imala je ključnu ulogu u razvoju jedinstvenih istraživanja u oblasti MP u Srbiji koja sasvim novim i naučno zasnovanim činjenicama i podacima u svojstvu *baseline* istraživanja doprinose i politikama i praksi - dajući pravac za ispravno osmišljavanje aktivnosti za kojima postoji autentična potreba, i to za više ciljnih grupa istaknutih u AP (svi građani, deca, medijski profesionalci, starija populacija). To su dragoceni resursi ne samo za kreatora politika, već i za akademsku zajednicu, civilno društvo i medijske profesionalce, koji omogućavaju koordinisane i na podacima zasnovane napore za unapređenje MP.

Ovim istraživanjima Misija je direktno doprinela sprovođenju MS rešavajući nedostatak prepoznat u primeni Mere 5.1 koja zahteva kontinuirano, sistemsko merenje MP građana i pratećih indikatora:

- **Izveštaj Indeks medijske pismenosti u Srbiji 2025** (objavljen februara 2026. godine) ima za cilj da proceni trenutno stanje medijske pismenosti i postavi osnovu za godišnje praćenje efekata kumulativnih aktivnosti u oblasti medijske i digitalne pismenosti. Istovremeno, razvijen je istraživački instrument za merenje nivoa medijske pismenosti opšte populacije, čime su načinjeni prvi koraci u realizaciji Aktivnosti 5.1.1 Akcionog plana Medijske strategije 2020–2025, koja predviđa uspostavljanje indeksa usklađenog sa evropskom metodologijom. Indeks je osmišljen tako da bude osetljiv na promene u medijskom, društvenom i tehnološkom okruženju, kao i na dostupnost relevantnih podataka.

- **Medijska pismenost građana Srbije (2025)**, prvo sveobuhvatno nacionalno istraživanje o MP građana, obezbeđuje početni skup podataka koje MIT-u, ali i svim gore pomenutim akterima, daje snažnu osnovu za procenu stanja i buduće oblikovanje politika.
- **EU Kids Online (2025)** za Srbiju (u radu) kvantitativno je terensko istraživanje o upotrebi digitalnih tehnologija kod dece kao deo opsežnog [međunarodnog istraživačkog projekta](#) čiji je prvi ciklus u Srbiji, uz podršku Misije, kompletiran 2019. godine²¹. Doneo je pionirske podatke i bio veoma često citiran. Istraživanje omogućava poređenje sa drugim zemljama. Ove godine uključuje i temu korišćenja VI kod dece, kao i promene u njihovim digitalnim navikama nakon pandemije, pa je Misija organizovala istraživanje o korišćenju generativne VI među decom u Srbiji početkom 2025.
- **Stariji od 65 godina kao korisnici medija u Srbiji (2023)** je istraživanje koje identifikuje dominantne medijske navike osoba starijih od 65 godina, njihove motivacije i stavove u vezi sa tim navikama, kao i rodne razlike korisnika medija u ovoj populaciji koji čine barem petinu stanovništva Srbije. Voleli bismo da vidimo ponavljanje ovog istraživanja barem svakih nekoliko godina kao deo pripreme za buduće unapređenje MS i AP-a, svesni da finansiranje i istraživačkih projekata i njihove učestalosti mora u našoj zemlji ići po ekspertski određenim prioritetima.
- **[Instrument za samoprocenu digitalnih kompetencija nastavnika u Srbiji](#) (2022)** još jedan je istraživački alat koji je podržala Misija zarad unapređenja MP u obrazovanju, na zahtev ZUOV-a. Do danas je više od 7.000 nastavnika uradilo samoprocenu svojih digitalnih kompetencija. Međutim, zbog uvođenja novog *Okvira digitalnih kompetencija građana*²² Evropske Komisije (OEBS je preveo ovaj dokument), koji je ažuriran tako da uključi temu VI, bilo bi potrebno ažurirati i sam Instrument za samoprocenu. Preporuka istraživača - kreatora Instrumenta je da bi nastavnici trebalo da u okviru platforme na kojoj je Instrument imaju pristup raznovrsnim resursima za unapređenje sopstvenih kompetencija u skladu sa rezultatom samo-procene, ali to do sad nije realizovano.
- **Programi digitalnih kompetencija u Republici Srbiji (2021)**²³ je prvo sveobuhvatno mapiranje stanja po pitanju programa digitalnih kompetencija, sprovedeno 2020. godine, koje zahteva novu verziju iako je veoma zahtevno za izvođenje.
- **Digitalne kompetencije novinara – istraživački izveštaj (2021)**²⁴ je istraživanje prevashodno primenjenog karaktera, namenjeno unapređivanju prakse u formalnom i

²¹Kuzmanović, D., Pavlović, Z., Popadić, D. i Milošević, T. 2019. *Korišćenje interneta i digitalne tehnologije kod dece i mladih u Srbiji: rezultati istraživanja Deca Evrope na internetu*. Beograd: Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.

[https://www.pametnoibebezbedno.gov.rs/extfile/sr/762/8121_koriscenje_interneta_i_digitalne_tehnologije_kod_dece_i_mladih_u_Srbiji%20\(1\).pdf](https://www.pametnoibebezbedno.gov.rs/extfile/sr/762/8121_koriscenje_interneta_i_digitalne_tehnologije_kod_dece_i_mladih_u_Srbiji%20(1).pdf)

Na osnovu istraživanja EU KIDS Online za Srbiju iz 2019, Misija je 2022. i 2023. godine organizovala radionice u 13 gradova, obuhvativši 760 nastavnika, roditelja i dece temama bezbednosti na internetu i vremena provedenog pred ekranom.

²² Vuorikari, R., Kluzer, S. and Punie, Y. *DigComp2.2: The Digital Competence Framework for Citizens*. EUR 31006 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg. 2022.

https://projektnoucenje.rs/wp-content/uploads/2024/02/EU-DigComp_-_Okvir-digitalnih-kompetencija-gradjana-SRPSKI_oktobar-2023.pdf

²³ Matović, Marijana. *Programi digitalnih kompetencija u Republici Srbiji*. 2021. Društvo za kreativne inicijative - RE.KreAKTa. Beograd.

<https://www.osce.org/files/f/documents/d/7/495181.pdf>

²⁴ Dr Matović, Jovanka i dr Snežana Milin Perković. 2021. *Digitalne kompetencije novinara – istraživački izveštaj*. <https://www.osce.org/files/f/documents/4/d/517944.pdf>

neformalnom obrazovanju kroz preporuke za podizanje nivoa digitalnih kompetencija novinara, ali i za elaboraciju medijske politike koja teži unapređenju novinarskog profesionalizma u brzo menjajućem tehnološkom ambijentu. Kao eksplorativno, prikupilo je početna saznanja kako bi se kasnije preciznije definisali istraživački problemi i hipoteze za buduća istraživanja, što podrazumeva neophodnost ponavljanja i unapređenja ovog istraživanja, pre svega na korist medijske zajednice i kreatora politika.

Jačanje kapaciteta raznovrsnih ciljnih grupa kao doprinos AP-u Misije OEBS-a u Srbiji

Od 2013. godine, više od 5.000 učesnika gradilo je kapacitete u oblasti MP učešćem na seminarima, letnjim školama, radionicama i konferencijama koje je podržala Misija, čime je ojačano kritičko razumevanje medija i njihove uloge u oblikovanju percepcije stvarnosti.

Od 2020. godine do danas, Misija je sprovela, često u partnerstvu sa lokalnim organizacijama, više od 60 pomno osmišljenih aktivnosti²⁵. Učesnici obuhvataju veoma raznovrsne ciljne grupe: decu, mlade, srednjoškolce, nastavnike, bibliotekare, roditelje, studente, univerzitetske profesore, medijske profesionalce u svim fazama karijere (sa fokusom na lokalnim medijima, gde je izgradnja kapaciteta najpotrebnija), urednike, starije građane (65+), stručnjake iz raznih oblasti čije znanje doprinosi razvoju i razumevanju MP (npr. psiholozi, pedagozi). Osim što je opseg ciljnih grupa izuzetno širok i uključuje veliki broj pojedinaca, aktivnosti su decentralizovane – odvijaju se i uključuju učesnike širom Srbije, i usredsređene su na održivost rezultata.

U poslednjih par godina Misija se sve više fokusira na temu VI u vezi sa različitim ciljnim grupama. Među ostalim aktivnostima ove vrste, tokom 2025. godine je organizovala petodnevni letnji *SMART Media kamp o VI* za 18 srednjoškolaca i njihovih 6 nastavnika širom Srbije, u saradnji sa organizacijom “Biblioteka plus”, angažujući vodeće stručnjake kao predavače, kao i seminar u opštini Bujanovac o aspektima bezbednosti i etike u vezi sa VI za više od 60 učesnika iz srednjih, osnovnih škola i lokalnih institucija.

Na osnovu istraživanja o MP starijih osoba koje je uz pomoć Misije OEBS-a urađeno 2023. godine, tokom 2026. godine planira se nastavak edukacije starosne grupe 65+, što je neobično važno jer ona okvirno čini barem četvrtinu populacije, a time je i važan segment glasačkog tela. Edukacija u oblasti MP, stručnjaci kažu, vraća im samopouzdanje i validira ih kao grupu koja je sposobna i veoma motivisana za kontinuirano učenje.

SEKTOR CIVILNOG DRUŠTVA

---

²⁵ Ograničena dužina ove analize ne dozvoljava ni najkraće opise i rezultate pojedinačnih aktivnosti Misije usmerenih na izgradnju MP.

Pregled rada OCD-a na polju MP počinjemo primerima dve organizacije koje su najviše doprinele obuci profesionalaca u obrazovanju, ali i ostalim ciljnim grupama.

Novosadska novinarska škola (NNŠ)

Ova organizacija je **primer direktne saradnje sektora civilnog društva i državnog sektora**. Od 1996. godine bavi se stručnim usavršavanjem prosvetnih radnika kroz akreditovane seminare ZUOV-a. Sa ovom institucijom je kroz niz godina uspostavljena dobra saradnja, a seminari se dopunjavaju i usavršavaju prateći promene u novinarstvu i platformama preko kojih se građani informišu. NNŠ se trudio da nastavnicima različitih nastavnih jedinica budu dostupne najaktuelnije veštine kako bi unutar svog predmeta mogli kompetentno da utiču na razvoj kritičkog mišljenja učenika.

Samo jedan od mnogih projekata, trogodišnji „Creative Drive“, koji je Misija OEBS-a sprovela u saradnji sa Delegacijom EU, organizacijom „Biblioteka Plus“ i NNŠ, obučio je više od 1.200 nastavnika i bibliotekara kako da kreativno integrišu medijsku pismenost u nastavu.

Prof. dr Dubravka Valić Nedeljković, osnivačica, a sada aktuelna predsednica Upravnog odbora NNŠ, bila je u odboru koji je ispred ZUOV-a kreirao silabus za izborni program „Jezik, mediji i kultura“ koji je uveden 2018, ali samo u gimnazije.

Budući da većina organizacija civilnog sektora nije imala kapaciteta da im aktivnosti na polju MP budu stalne, bez kontinuirane, dosledne i posvećene podrške donatora, NNŠ je uspela, zahvaljujući velikom iskustvu na ovom polju, da nezavisno od donatorskih projekata nastavi seminare stručnog usavršavanja u formalnom obrazovanju i dugogodišnju dobru saradnju sa osnovnim i srednjim školama. NNŠ nikada nije dobila institucionalno podršku za tu vrstu aktivnosti, a sada su nestale i donacije za nastavak rada sa nastavnicima, pa su prinuđeni da održavaju seminare nastavnicima po pozivu donatora, ali to rade i pro bono, kao što i nastavnicima pomažu savetima i materijalima. Međutim, i interes nastavnika za edukaciju je donekle opao od kada neophodne bodove mogu da stiču i na neakreditovanim seminarima.

Da bi podigla nivo svesti i znanja nastavnika i učenika, NNŠ svoje materijale za obrazovne institucije stalno dopunjuje u skladu s potrebama, a to su publikacije, video i audio materijali, onlajn kvizovi, društvene igre, a sada se radi i na kreiranju tzv. *escape room-a* kao inovativne prakse, što sve čini snažan element održivosti projektnih rezultata.

Sa razvojem VI pojavljuje se potreba za sasvim novim kompetencijama koje ulaze u domen onih u okviru MP i kritičkog mišljenja. Mišljenje NNŠ-a je da donatori nikako ne stavljaju dovoljan na fokus na ono što bi morali - da prate tehnološki razvoj i nove kanale komunikacije i da u skladu s tim doprinose nastavku edukacije prosvetnih radnika i mladih kojima same digitalne veštine ne pomažu u veštinama kritičkog osvrta prema informacijama, a pogotovu posledica koje im donosi nerazumevanje izvora i konteksta informacija koje daju VI i nove platforme. NNŠ ističe kao preko potreban Indeks MP za Srbiju koji bi merio istinske, realne kompetencije građana, bez isključivog fokusa na samo-procenu, i to obuhvatanjem raznih starosnih grupa kako bi buduće inicijative civilnog sektora mogle da budu ispravno usmerene. Moramo znati tačno na koje potrebe kojih slojeva građana treba da odgovorimo pre bilo koje veće akcije, apeluju iz NNŠ.

NNŠ je odavno pokrenula i *fact-checking* medij [FakeNews Tragač](#), koji osim dekonstrukcije lažnih i štetnih informacija razvija i edukativne materijale za novinare. Međutim, međunarodne *fact-checking* mreže saznaju direktno od donatorske zajednice da se traži novi model ovih medija koji bi imao jači uticaj, a samim tim se traže i alternativne metode medijskog opismenjavanja građana. Viđenje donatora je da nenamerna ili namerna laž ekstremno brzo načini veliku štetu, dok je mali broj ljudi sposoban da vidi i razume detaljnu dekonstrukciju takvih informacija na *fact-checking* sajtovima. Iako su dezinformacije (kao i misinformacije i malinformacije) i dalje često korišćeni donatorski termini u pozivima za projekte, sada se očekuju efikasniji načini da im se mediji, sektor civilnog društva i drugi bitni akteri suprotstavljaju²⁶. Otvoreno je pitanje kako dalje sa ovim dragocenim inicijativama i kako maksimalno ojačati njihov uticaj, što je ključna tema unutar *fact-checking* mreža koje tragaju za novim modelima rada, pri čemu donatori insistiraju na inovacijama i uticaju u smislu promene svesti i znanja građana, što realno nije izvodljivo pokazati.

Problem finansiranja u kontekstu brzo promenljivih donatorskih prioriteta ističu sve intervjuisane OCD, pa i NNŠ, ističući neophodnost prilagođavanja zadatim donatorskim zahtevima kroz “prepakivanje” ideja kako bi se na kraju ipak ostvarili željeni rezultati na polju MP.

Udruženje Biblioteka plus

[Ova organizacija](#) se u periodu 2020–2024, punom promena u obrazovnom, kulturnom i društvenom okruženju (kovid, digitalizacija obrazovanja, razvoj VI kao faktora učenja i drugo), usmerila na jačanje kapaciteta građana, nastavnika, bibliotekara i stručne javnosti za medijsku i informacionu pismenost, kritičko mišljenje i digitalne kompetencije, uz prepoznatljiv doprinos obrazovanju i demokratskoj kulturi i kroz mnoge ranije projekte, kao što su, primera radi, [Interrest](#) ili [Digitalni pogon](#) realizovan u saradnji sa NNŠ koja vodi [sajt projekta](#) u formi resurs centra.

Udruženje je nastavilo sa projektima MP za:

- osnaživanje nastavnika veštinama za efikasno korišćenje VI u učionicama, uz učešće učenika (koje unapređuje iskustvo učenja i značajno doprinosi dugoročnom uticaju i održivosti, prema ocenama učesnika projekata);
- kvalitetnu i odgovornu primenu VI i podsticanje razvoja kritičkog mišljenja kod đaka – diskusije po gradovima, završna konferencija u Beogradu sa oko 200 nastavnika i širok onlajn domot;
- tematski projekti: VI u edukaciji, etika, pedagogija, nove prakse i transformacija obrazovanja, usavršavanje nastavnika, projektno učenje koje integriše medijsku i informacionu pismenost kroz inovativne pristupe, kao i
- unapređivanje rada javnih biblioteka kao resursnih i obrazovnih centara (posebno za odrasle).

---

²⁶ Prema najnovijem istraživanju o MP građana Srbije (Doc dr Marijana Matović et al. 2025. *Medijska pismenost građana Srbije: Izveštaj anketnog istraživanja*), ispitanici najređe informacije proveravaju pomoću sajtova ili aplikacija za proveru činjenica – 84% kaže da to nikada ne radi. Takođe, mali broj ispitanika koristi veštačku inteligenciju za ovu svrhu. Svakodnevno je koristi tek 0,3%, a 75,5% nikada nije koristilo veštačku inteligenciju za proveru sumnjivih informacija iz medija. Sumnjive medijske informacije ispitanici najčešće proveravaju konsultovanjem sa osobama koje poznaju ili drugih medijskih izvora, s tim što u ovom slučaju poznanici i bliske osobe imaju blagu prednost u odnosu na medije.

Aktivnosti su realizovane uživo, onlajn i hibridno, kao konferencije, panel diskusije, obuke i seminari, kroz digitalne resurse i onlajn platforme, druge oblike rada i edukativne materijale.

Najznačajniji efekti rada Udruženja Biblioteka plus tokom dve decenije ogledaju se u unapređivanju MP i digitalnih kompetencija kod mladih i u osnaživanju prosvetnih radnika – nastavnika, profesora, školskih bibliotekara, pedagoga i psihologa:

- Formirana je baza stručnih saradnika i svakim projektom se proširuje: akademski stručnjaci, predavači – prethodni polaznici razvijaju i nezavisnu saradnju van projekata;
- Učesnici obuka nastavljaju da primenjuju stečena znanja i da ih prenose kolegama u ustanovama ili na stručnim skupovima;
- [Baza obrazovnih materijala](#) na sajtu Udruženja – video, prezentacije, stručni tekstovi i multimedijalni radovi na slobodnom su raspolaganju su svim zainteresovanima. Saradnjom s IK Clio obezbeđeni su materijali iz [izdanja te kuće](#)²⁷ kao teorijske baze i inspiracije za projekte.

I učenici – učesnici projektnih aktivnosti – nastavljaju s aktivnostima u školama: ankete, istraživanja, gostovanja u medijima i dr. – čime šire domete prethodnih projektnih aktivnosti.

Rezultati su posledica kontinuiranog rada s prosvetnim radnicima, a tu su i javne biblioteke, resorna ministarstva (kultura, informisanje), kao i podrška donatora, fondacija i organizacija, poput Misije OEBS-a u Srbiji.

Najslabiji rezultat ostvaren je u oblasti medijske i informacione pismenosti starije populacije – realizovan je pilot-projekat koji je pokazao da postoji i potreba i interesovanje, ali su izazovi, imajući u vidu karakteristike ciljne grupe, najsloženiji.²⁸

Institut za medije i različitosti – Zapadni Balkan (MDI WB)

[Ova NVO](#) od 2018. godine sprovodi programe razvoja MP kao sredstva za podsticanje aktivnog građanskog učešća, s fokusom na mlade i ciljem njihovog osnaživanja da prepoznaju i dekonstruišu štetne narative i govor mržnje, te da kroz sopstvene inicijative i sadržaje šire alternativne i kontra-narative. [MDI WB](#) dosledno primenjuje pristup vršnjačkog učenja i obukama trenera, koje nastoji da uključi u svaki program, gradi mrežu mladih edukatora koji prenose znanje u svojim sredinama, čime se obezbeđuje održivost rezultata. U rad MDI WB uključuje pojedince, organizacije i omladinske medije, kroz radionice, produkciju sadržaja, kao i mentorsku podršku edukovanim trenerima da organizuju sopstvene radionice, uključujući u školama, iako, nažalost, politička klima sve više otežava pristup obrazovnim institucijama. MDI WB prepoznaje značaj ovog pristupa i za starije građane, ali ga zbog finansijskih i logističkih ograničenja još nije razvio.

U okviru široko prepoznatog programa [Reporting Diversity Network](#), MDI WB koristi MP za podsticanje raznolikosti u javnom diskursu i promovisanje alternativnih pogleda na društvene

²⁷ [Edicija B PLUS](#): savremena dela iz bibliotekarstva i informacionih nauka, namenjena stručnjacima – bibliotekarima, informatičarima, studentima, izdavačima, knjižarima – uz spoj teorijskog i praktičnog pristupa i podsticajnu edukativnu komponentu.

²⁸ Izvor: Nataša Đelošević, Biblioteka plus

narative u regionu Zapadnog Balkana (uz korišćenje engleskog jezika). [Glavni cilj](#) je uticaj na medijsko predstavljanje etniciteta, religije i roda. Pristup kombinuje dekonstrukciju dominantnih štetnih narativa i govora mržnje sa kreiranjem alternativnih, inkluzivnih narativa koji šire vidike i podstiču kritičko razmišljanje umesto isključivog fokusa na direktno suprotstavljanja štetnim porukama kroz kontra-narative. Pristup podstiče medijsku pismenost i toleranciju, jačajući sposobnost društva da prepozna i promišljeno odgovori na manipulacije. Veb sajt programa koristi se i kao platforma za reakcije na govor mržnje.

[Program 'MLADI'](#) ove organizacije podstiče građansko učešće mladih u Srbiji kroz jačanje njihove medijske i digitalne pismenosti i obezbeđuje im alate da svoje stavove prenesu lokalnoj zajednici i široj javnosti. Veb sajt programa sadrži i bogat [resurs centar o MP](#), autorske tekstove i vesti.

Kanali na društvenim mrežama MDI WB, usmereni prvenstveno na mlade, postali su izuzetno kvalitetne platforme za neformalno učenje, pre svega razvijanje kritičkog mišljenja kod mladih, kroz analizu sadržaja i javnu dekonstrukciju štetnih medijskih i drugih narativa. Na primer, [Reporting Diversity kanal na Instagramu](#) fokusiran je na suprotstavljanje govoru mržnje u regionu, a na [kanalu programa MLADI na istoj mreži](#) reakcije na medijsko izveštavanje su najzapaženije objave. Efekat na svojim mrežama MDI WB posmatra kroz kvalitet i dubinu angažmana publike, a ne samo kroz brojke.

Kao i druge organizacije civilnog sektora, i MDI WB se suočava sa problemom isključivog finansiranja grantovima i izostankom kontinuiteta u donatorskom finansiranju pojedinačnih programa, što opet sprečava kontinuitet u radu s mladima koji bi mogli da se edukuju na duže staze i sve sofisticiranije načine.

South East European Network for Professionalization of Media ([SEENPM](#))

Ova mreža medijskih instituta i centara na Zapadnom Balkanu, u jugoistočnoj Evropi i Turskoj, od 2000. godine promovise izvrsnost u novinarstvu kroz inicijative u oblasti politika, istraživanja i obuka, u kontekstu odbrane slobode medija, razvoja nezavisnih medija i profesionalnih standarda. Prekogranični višegodišnji projekti finansirani od strane EU koji okupljaju više organizacija mreže u konzorcijume podržavali su u dobrom delu aktivnosti usmerene na razvoj MP, svaki i u Srbiji. Članice sprovode i nacionalne projekte ili projekte koji uključuju 2-3 zemlje.

Projekat SEENPM-a „[Naši mediji](#)“ (2023 – 2025) sadrži fokus u samom nazivu: „Akcija civilnog društva za stvaranje medijske pismenosti i aktivizma, suprotstavljanje polarizaciji i promociju dijaloga“. Projekat je počeo [opsežnim istraživanjima](#) koja su identifikuju ključne trendove, rizike i mogućnosti za održivost medija u regionu i mapirala dobre prakse medijskog aktivizma u podršci slobodi medija i medijskoj pismenosti. Nalazi su upotrebljeni za jačanje kapaciteta medijskih OCD i mnogih drugih aktera u suočavanju sa izazovima sektora. Mladi lideri se osnažuju za preispitivanje štetnih politika i praksi, suprotstavljanje diskriminaciji i rodnim stereotipima i promovisanje rodne ravnopravnosti. Projekat dopire do lokalnih zajednica i u ruralnim sredinama s ciljem unapređenja MIL veština građana, promovisanja slobode i integriteta medija i suzbijanja polarizacije koja proizlazi iz propagande, govora mržnje i dezinformacija.

Projekat SEENPM-a „[Otpornost: Civilno društvo za medije bez mržnje i dezinformacija](#)“ (2020–2023) je bio fokusiran na: jačanje kapaciteta medijskih i lokalnih OCD kroz umrežavanje i regionalnu saradnju radi boljeg razumevanja dezinformacija i propagande mržnje u medijima i komunikaciji na Zapadnom Balkanu i u Turskoj, unapređenje sposobnosti medija i OCD da prepoznaju i razotkriju lažne informacije, posebno na internetu, te jačanje otpornosti građana na dezinformacije kroz zajedničke inicijative medijskih profesionalaca i drugih aktera. Počevši od [opsežnih istraživanja](#) - analiza političko-ekonomske osnove modela mržnje, dezinformacija i propagande u medijima i komunikaciji; narative mržnje i dezinformacija, kao i poverenje u medije, proizvodnjom sadržaja, radionicama, kampanjama i stručnim skupovima radilo se na suzbijanju mržnje, dezinformacija i propagande, a usledila je preko potrebna promocija MP u manjim i ruralnim sredinama šemom malih grantova preko lokalnih OCD.

Projekat SEENPM-a „[Mediji za građane – građani za medije](#)“ (2018–2021) jačao je kapacitete OCD za unapređenje MP. [Istraživački izveštaji](#) su mapirali politike i prakse u oblasti MP-a u zemljama učesnicama projekta i regionu, kao osnovu za naredne aktivnosti: formiranje koalicija za MP kao međusektorskih radnih grupa za izradu zagovaračkih planova i koordinisanje njihove primenu, uz kampanje podrške, stručne skupove o MP, umrežavanje, obuku 50 budućih trenera za MP, inicijative OCD u vezi sa MP.

„Learn to Discern“ (Saznaj i razaznaj)

Ovaj opsežan program neformalnog obrazovanja u oblasti MP sprovodio se u Srbiji od 2018. do 2023. godine sa ciljem jačanja kapaciteta polaznika za kritičko konzumiranje medijskih sadržaja uključujući jačanje njihove otpornost na štetne informacije. Edukacija je, između ostalog, podrazumevala razumevanje važnosti javnog interesa, procesa nastanka medijskih sadržaja, osnovnih principa uređivačkih politika, razlikovanje vrsta sadržaja i njihove svrhe, funkcionisanja i dejstva (npr. kako funkcioniše propaganda, PR, govor mržnje itd), te uspostavljanje bolje prakse prilikom konzumiranja medijskih sadržaja, poput provere informacija i izvora, kao i prepoznavanja i jačanja psihološke otpornosti na dezinformacije i zloćudne informacije (kao što je govor mržnje). Nastavnicima kao ciljnog grupi paralelan cilj je bio omogućiti sprovođenje ponuđenih alata u nastavi radi razvoja veština kod učenika, što nije bio lak poduhvat s obzirom na zatvorenost obrazovnih institucija.

Program je primarno bio usmeren na srednjoškolce, prosvetne radnike, roditelje, studente i diplomce. Nudio je radionice uživo, onlajn obuku, kao i e-kurs *Provereno i promišljeno*. Program je završilo najmanje 4.500 polaznika širom Srbije, a znanja i veštine su se indirektno, preko polaznika, prenela u nekom obliku na više od 36.000 osoba.

Program je uspostavljen u saradnji sa pet master trenera koji su na godišnjem nivou prilagođavali kurikulum i sprovodili obuku novih trenera - njih više od 400 - primarno prosvetnih radnika, mada je bilo i zainteresovanih građana svih generacija, koji su na različite načine (kroz formalno i neformalno obrazovanje) prenosili znanja i veštine.

Održivost rezultata ovog opsežnog programa ogleda se u više dugoročnih efekata: 1) novoobučeni treneri širili su znanje na metodološki strukturiran način i u okviru programa i van njega, ali su se i zalagali za razvoj naprednije obuke, kao i pristup novim ciljnim grupama (npr. starije osobe), 2) kurikulum je osmišljen kao „živi“ dokument koji je moguće redovno ažurirati, što su master treneri i činili na godišnjem nivou, 3) tokom naknadnog istraživanja sprovedenog sa najmanje dve generacije polaznika oni su izvestili da redovno dele naučeno sa vršnjacima, prijateljima, članovima porodice i rodbine, 4) u istom istraživanju anketirani polaznici su u ogromnoj većini (a negde skoro svi) izvestili da koriste naučeno, razmišljaju da li je nešto dezinformacija pre nego što to podele pre svega na društvenim mrežama, i proveravaju informacije iz najmanje dva izvora.

NOVINARSKA UDRUŽENJA

Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS) ima bogatu istoriju promocije MP i opismenjavanja medijskih profesionalaca i studenata novinarstva u oblastima koje potpadaju pod MP. Kako je jačanje kapaciteta novinara i studenata novinarstva jedan od glavnih strateških pravaca NUNS-a, ulaže se trud u nimalo lako dobijanje fondova za obuke. U poslednjih nekoliko godina, teme radionica su obuhvatale: etičku upotrebu AI alata u novinarstvu; korišćenje digitalnih alata za odgovorno izveštavanje; digitalnu bezbednost za novinare, digitalnu higijenu i zaštitu od online uznemiravanja; veštine i tehnike naracije na društvenim mrežama; mobilno novinarstvo (MoJo); produkciju i promociju podkasta; proveru činjenica; vizualizaciju podataka, kao i obuke o istraživačkom novinarstvu koje objedinjuju više prethodno navedenih tema.

NUNS je poznat je po godišnjoj [Nagradi za medijsku pismenost „Dragan Janjić”](#), koju dodeljuje u saradnji sa *agencijom Beta* studentima i profesionalcima (koji se u okviru različitih disciplina bave MP). Cilj nagrade je popularizacija MP u široj javnosti kao interdisciplinarne oblasti.

NUNS priprema i veoma opsežan model dokumenta **Politika korišćenja VI u redakciji** koji će se široko promovisati redakcijama u celoj Srbiji s ciljem da ih što više usvoji ovaj dokument.

Osim edukativno-informativnih aktivnosti na mrežama koje su građanima objašnjavale na pristupačan način ključne pojmove koji su potka elementarnog razumevanja funkcionisanja medija i medijske etike, MP je i tema autorskih i prenesenih tekstova na sajtu NUNS-a, a u poslednje vreme pažnja se posvećuje i autorskim tekstovima na temu VI u novinarstvu i redakcijama.

Udruženje novinara Srbije (UNS) u kontinuitetu sprovodi aktivnosti koje doprinose razvoju medijske i digitalne pismenosti među novinarima, studentima i mladima zainteresovanim za rad u medijima. Redovno organizovanu **Novinarsku školu** UNS-a pohađalo je više od 120 polaznika, koji su u okviru programa učili i o proceduri provere informacija, prepoznavanju spinova, dezinformacija i propagande. Projekat „**Medijske oaze**“ (2024–2026, podrška Američke ambasade) pruža podršku lokalnim novinarima i mladima u kreiranju inovativnih medijskih formata i digitalnih platformi namenjenih informisanju lokalnih zajednica, što obuhvata obuke na temu digitalnog novinarstva, multimedijalne i podkast produkcije, kao i mentorsku podršku za razvoj održivih lokalnih medijskih inicijativa. Tokom 2024–2025. realizovan je i regionalni projekat „**Kako koristiti VI u novinarstvu**“ (podrška Western Balkans Fund) koji je obuhvatio regionalno istraživanje sa gotovo 500 učesnika i četiri radionice sa više od 100 polaznika na kojima

se učilo o praktičnoj primenu alata VI, etičkim dilemama, verifikaciji informacija i deepfake tehnologiji. Cilj opsežne obuke bio je na odgovornoj i profesionalnoj primeni tehnologija VI u medijskom radu. Mladi novinari i studenti uče o VI i na samostalnim radionicama u Beogradu i Nišu.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Otklanjanje osnovnih sistemskih problema za praćenje aktivnosti i postignuća

U narednom ciklusu planiranja i usvajanja AP-a treba dosledno **uvesti okvir za praćenje učinka** sa jasno definisanim indikatorima, početnim i ciljanim vrednostima, izvorima provere i preciznim finansijskim alokacijama²⁹. To je jedini način da se omogući doslednije praćenje sprovođenja, pouzdanija procena postignuća i transparentniji uvid u ulaganja.

Neophodno je **uspostavljanje mehanizma za obavezno, centralizovano, sistematsko i dosledno evidentiranje informacija** o aktivnostima, njihovim neposrednim ishodima i rezultatima od strane **svih aktera** predviđenih AP-om, uz **razvoj alata za evaluaciju postignuća** na odgovarajućim nivoima. Ovaj pristup bi najzad omogućio pouzdanije praćenje postignuća, uticaja i održivosti rezultata, kao i mapiranje aktivnosti, posebno civilnog sektora na nacionalnom i lokalnom nivou. Neophodno je **eskerski oceniti da li su nove mere u ovom pravcu u neusvojenom AP-u za period 2024–2025. adekvatne** i da li je potrebna njihova optimizacija³⁰.

Preporučuje se **unapređenje i stabilizacija hardverske infrastrukture MIT-a** kako bi se obezbedila potpuna dostupnost i dugoročno čuvanje dokumentacije o sprovedenim aktivnostima. Poželjno je uspostaviti i **jasne procedure za arhiviranje dokumenata**, kako bi se omogućio transparentniji uvid u rad institucije i lako izvodljiva dostupnost informacija zainteresovanim stranama.

Potreba za operativnim definicijama termina u zvaničnoj upotrebi

Preporučuje se da se u MS i AP uspostavi **jedinstven, operacionalizovan okvir pojmova** u oblasti MP, zasnovan na rešenjima i standardima evropskih autoriteta. Primarno je da svi ključni akteri dogovore oko toga koja znanja i veštine zapravo razvijamo novom MS i AP-om imajući stalno na umu kompleksnost i interdisciplinarnost oblasti koja u svojoj suštini sadrži kritičko mišljenje, kao i brze promene u formama medija i informacionom i digitalnom okruženju. Što se definisanja

²⁹ Neusvojeni AP za 2024–2025. i dalje ne predviđa većinu indikatora niti osnovnih i ciljanih vrednosti, ključnih za praćenje postignuća. Jedino je primetno da su izvori finansiranja detaljnije planirani i prikazani.

³⁰ Prema neusvojenom AP za 2024–2025. Radna grupa za izradu AP je zadužena i za praćenje sprovođenja uz pomoć Jedinstvenog informacionog sistema (JIS) unošenjem podataka o realizaciji od strane organa zaduženih za sprovođenje i onih u ulozu partnera, dok nosioci aktivnosti (organi i institucije) razmenjuju informacije o realizovanom sa OCD-ima. Svi nosioci sprovođenja aktivnosti, ali i učesnici, obavezni su da napismeno, na godišnjem nivou, izveštavaju MIT o sprovođenju mera i aktivnosti. Organi i institucije nosioci aktivnosti izrađuju prilog za finalni izveštaj na osnovu praćenja sprovedenog od strane odgovornih organa i institucija, dok Ministarstvo priprema finalni izveštaj i podnosi ga Vladi.

pojmovna tiče, trebalo bi obratiti pažnju pre svega (osim UNESCO i Saveta Evrope), na novu medijsku regulativu u EU, tačnije EMFA-u, koja daje **kompozitnu definiciju MP** objedinjujući njenu medijsku, informacionu i digitalnu dimenziju, u sprezi sa kritičkim mišljenjem. Zatim dopuniti dokumente jasnim pojedinačnim definicijama termina koji se već koriste u MS i AP na razne načine u vezi sa informacionom i digitalnom pismošću (videti Uvod). Preporučuje se konsultovanje strateških dokumenata EU i pojedinih zemalja, a pomenuta terminologija treba da bude praktična za upotrebu svim akterima i podložna brzim promenama. Ovaj pristup bi olakšao razumevanje među svim akterima, planiranje ciljeva i aktivnosti i omogućio pouzdano praćenje i evidentiranje postignuća.

Potreba za multisektorskim koordinacionim telom

Gotovo svi sagovornici, uključujući MIT, potvrdili su potrebu za nekom vrstom **koordinacionog multisektorskog tela** kao mesta aktivne saradnje i razgovora zbog izuzetne važnosti, složenosti i višedimenzionalnosti MP, njenih širokih implikacija na društvo i posledične potrebe da na razvoju direktno sarađuju svi relevantni akteri. Ovo telo bi moglo da zameni razne radne grupe, spreči dupliranje aktivnosti, kao i rasipanje finansijskih i ljudskih resursa koje vodi malom uticaju.

I novi, neusvojeni AP za 2024/2025. pominje kao novinu “stalno radno telo za unapređenje medijske i digitalne pismenosti”, uz već navedenu potrebu za izradom međusektorskog programa i koordinaciju svih aktera.

Realistično gledano, veliki je **problem glomaznost ovakvog tela i upravljanje njime**, te administrativni posao koje bi ono kreiralo, a što bi zahtevalo ljudske resurse posvećene samo tom poslu i kontinuirano finansiranje. Strani grantovi to teško da mogu da obezbede na duge staze osim ako se ne ispregovara tzv. *core* podrška koja bi operativne troškove i plate stabilno pokrivala u višegodišnjim periodima.

Moglo bi se takođe krenuti s manjim ambicijama, od okupljanja nekoliko ključnih aktera i eksperata profilisanih za specifične teme, pa u fazama raditi na proširenju i finansiranju rada tela.

Za ovaj poduhvat svakako bi trebalo prvo **mapirati uspešne primere na nacionalnom nivou u regionu i EU, kao i na nivou EU**. Na primer, u Bosni i Hercegovini funkcioniše neformalna [Mreža institucija i organizacija aktivnih u oblasti medijske i informacijske pismenosti](#) čije aktivnosti koordiniše Regulatorna agencija za komunikacije (veb sajt Mreže je i bogat edukativni resurs centar). [Holandska mreža za medijsku pismenost](#) uspostavljena je kao inicijativa Ministarstva obrazovanja, kulture i nauke, a okuplja više od hiljadu organizacija³¹. Snaga mreže leži u razmeni znanja i saradnji, ali njom upravlja samo pet ključnih organizacija³² koje su odgovorne za izradu i sprovođenje programskih planova i organizuju i vode Programski tim koji koordinira aktivnosti.

³¹ Među njima su: biblioteke, kulturne institucije, medijski treneri, autori obrazovnih materijala, izdavači udžbenika, istraživački instituti, IT kompanije, medijski producenti i platforme, obrazovne ustanove itd.

³² Holandski institut za zvuk i sliku, centar za ekspertizu u oblasti IKT-a u obrazovanju, platforma za informaciono društvo ECP, HUMAN - deo javnog medijskog servisa, i Nacionalna biblioteka Holandije.

Ažuriranje MS i AP sa razvojem digitalnog okruženja, posebno VI

Neophodno je strateške dokumente i aktivnosti hitno definisati tako da se značajan deo fokusa na polju razvoja MP stavi na veštine i znanja raznih ciljnih grupa neophodne za kompetentno snalaženje usred dramatično brzog razvoja VI i digitalnog okruženja uopšte, što treba da uključuje i naglasak na digitalnoj bezbednosti.

Koraci u ovom pravcu bi trebalo da prate paket novih medijskih zakona na nivou EU (AI Act, EMFA, DSA, DMA), jednako kao i kompleksan ekosistem strateških i drugih ključnih dokumenata u vezi sa MP, ključnih aktera i inicijativa koje funkcionišu na nivou EU, a koje je neophodno pomno mapirati i ispitati mehanizme njihovog funkcionisanja. Naime, EU kombinuje zakonodavne mere, koordinisane ekspertske grupe i podršku kroz različite okvire³³ kako bi državama članicama omogućila izgradnju sveobuhvatnog i strateškog pristupa razvoju MP.

Prema izveštaju objavljenom početkom 2026. godine pod nazivom „[Indeks medijske pismenosti u Srbiji 2025](#)“³⁴ (podržala ga je Misija OEBS-a), samo 23,9% ispitanika koristi platforme VI, a nisko poverenje u njih i ograničeno iskustvo u upotrebi stvaraju začarani krug – građani iz nepoverenja retko koriste VI, dok poverenje ne raste jer nedostaje iskustvo. Kako stoji u publikaciji, ova situacija ukazuje na potrebu za proaktivnim pristupom koji uključuje više dimenzija: transparentne politike o tome kako javne institucije i medijske organizacije primenjuju VI, obrazovanje koje pokriva ne samo tehničke, već i društvene i etičke aspekte VI, i programe građanskog osnaživanja koji podstiču kritičku evaluaciju sadržaja koje generiše VI. Bez ovakvih intervencija postoji rizik od produbljivanja digitalnog jaza između manjine koja koristi i razume VI alate i većine koja ostaje pasivna i nepoverljiva, što dodatno pojačava nejednakosti u medijskoj pismenosti populacije.

Uloga VI u MP Srbije zahteva **posebno istraživanje zasnovano na obimnoj literaturi i mapiranje potreba** da bi se mogle formulisati konkretne preporuke za formalno i neformalno obrazovanje i druge aktivnosti unutar MS i AP. Prema mišljenju intervjuisanih eksperata i autora, u problematici VI stiče se bezbroj tema veština MP koje sve zahtevaju pomnu pažnju, od kojih su samo neke: netransparentnost funkcionisanja VI alata po mnogim parametrima, autorska prava nad sadržajem koji VI preuzima i “servira” i na kojem se trenira, privatnost koja nestaje tj. neophodnost izvođenja gotovo nemogućih koraka da bismo onespobili servise u uobičajenoj upotrebi, kao što su Google-ovi da ne koriste naše lične informacije za potrebe VI, kvalitet i transparentnost izvora koje VI koristi za odgovore koje dobijamo, a za sve ove i druge teme u vezi sa VI zajednički

³³ EU je uvrstila medijsku pismenost kao ključni deo svoje digitalne politike kroz kompleksan ekosistem dokumenata i aktera. Digitalni akcioni plan za obrazovanje (DEAP) – traje od 2021. do 2027, Evropski akcioni plan za demokratiju (EDAP) - širi deo strategije Europe 2030 – promoviše jačanje demokratskih procena kroz MP, borbu protiv dezinformacija i transparentnost informisanja, i Medijski i audiovizuelni akcioni plan (MAAP) koji koordinira regulatorne i edukativne aktivnosti u državama članicama, uključujući i razvoj MP. Nadalje, Direktiva o audiovizuelnim medijskim uslugama (AVMSD) obavezuje države članice da podstiču MP i periodično podnose izveštaje o napretku i preduzetim merama. Ekspertska grupa za medijsku pismenost (MLEG) Evropske komisije identifikuje dobre prakse, olakšava saradnju među akterima i obezbeđuje koordinaciju politika na nivou EU. Evropska grupa regulatora za audiovizuelne medijske usluge (ERGA) ima posebnu radnu grupu za medijsku pismenost koja razvija alate i smernice za pomoć nacionalnim regulatorima. EU takođe podstiče korišćenje evaluacionih okvira za procenu nivoa MP i rezultata, na osnovu izveštaja organizacija poput EAVI (European Association for Viewers Interests).

³⁴ Dr Matović, Marijana et al. 2025. Indeks medijske pismenosti u Srbiji 2025.
<https://serbia.osce.org/sr/mission-serbia/662395>

imenitelj je etika. Tu dolazimo opet do ključa koji leži u **razvoju kritičkog mišljenja i kritičke distance** kojoj temu i upotrebu VI treba podvrgnuti višestranim pristupom. Prostor vođene podrške za učenje svih ciljnih grupa mora biti siguran, pogotovo za nastavnike, starije i zaposlene koji nemaju vremena koju radoznalost i samostalno učenje iziskuju.

Kada je reč o VI, ne može se dovoljno naglasiti neophodnost formalne i neformalne edukacije posebno dve ciljne grupe: **mladih** (od predškolskog do visokog obrazovanja jer se sada suočavamo sa *AI-native* generacijama koje prihvataju informacije alata VI bez kritičkog osvrta, provere izvora, između ostalih problema, kao što je nepoznavanje specifičnosti spektra osnovnih alata i najpogodnije upotrebe određenog alata prema potrebama korisnika i specifičnostima i mogućnostima alata), i **novinara / medija** koji prirodno sve više upotrebljavaju alate VI bez formalnog obrazovanja i sa samo minimalnim i sporadičnim neformalnim obukama za vrlo mali broj njih, što ostavlja prostor ogromnih nekompetencija, uključujući i u etici upotrebe VI, a to direktno utiče na “serviranje” krajnje problematičnih sadržaja publici (već imamo uočene mnoge primere sadržaja kreiranog isključivo veštačkom inteligencijom) i vodi dezinformisanju i neetičnom izveštavanju u najmanju ruku.

Periodično ažuriranje ključnih istraživanja

U segmentu ove analize o doprinosu Misije OEBS-a u Srbiji navedena su ključna istraživanja, od kojih neka imaju ulogu i početnih (*baseline*) istraživanja koja bi, u skladu sa tematskim fokusom svakog, morala biti obnavljana i ažurirana godišnje ili periodično. Moramo znati tačno na koje potrebe građana i pojedinačnih ciljnih grupa odgovaramo, složni su naši ekspertske izvori, pa je neophodno meriti kompetencije (kao što je, samo na primer, učinilo istraživanje o digitalnim kompetencijama novinara pre nekoliko godina, ali neviđen napredak digitalnog okruženja i VI zahtevaju opsežno ažuriranje³⁵). Takođe, sagovornici iz REM-a najavljuju analizu navika i potreba populacije u oblasti MP do kraja godine.

Ministarstvo informisanja i telekomunikacija

Entuzijazam MIT-a, koji se, između ostalog vidi u spoznaji da je obrazovanje u domenu MP važno od najranijih godina, tj. da se edukacija MP ustanovi od vrtića, trebalo bi da bude praćen **strateškim promišljanjem svih tematskih uglova MP**, uz neophodno i **redovno mapiranje potreba različitih ciljnih i starosnih grupa** i zadovoljavanje potreba formalnog i neformalnog obrazovanja u domenu nadležnosti MIT-a. Za sada su jedini izvor finansiranja ovih aktivnosti projekti finansirani od EU (uglavnom IPA projekti)³⁶, što projekte i dosadašnje rezultate stavlja pod znak pitanja održivosti. Osim toga, u MIT-u saznajemo da su suočeni sa manjkom ljudskih resursa, te im je **neophodno jačanje kapaciteta** jer se bave izuzetno velikim nizom tema, pitanja i zadataka. Preporučili bismo **uvođenje osoblja specijalizovanog za MP**.

Konačno, neophodan je sistematski pristup **konkursnom finansiranju** koji bi **budžetska sredstva usmerio na konkurse u oblastima najrelevantnijim za razvoj MP**, a što sada nije

---

³⁵ Korisno je pogledati deo za Srbiju istraživanja [Journalistic Role Performance](#) čiji je cilj da učini razumljivim uticaj različitih medijskih platformi i raznolikih medijskih sistema na novinarske prakse širom sveta (prvi i [drugi deo](#) su objavljeni, treći je u radu)

³⁶ MIT nije bio u prilici da nam blagovremeno dostavi pregled IPA i drugih projekata finansiranih od EU a koji u bilo kojim svojim segmentima služe razvijanju MP. Ove informacije se očekuju i analiza će biti dopunjena njima.

slučaj. Naime, kako nam je saopšteno iz MIT-a, ne postoji poseban, pojedinačni konkurs namenjen isključivo produkciji medijskih sadržaja i edukaciji medijskih poslenika u oblasti medijske i digitalne pismenosti. Iako je na konkursima u oblasti javnog informisanja, u periodu od 2020. do 2025. godine (zaključno sa 10. 11. 2025), podržano 3.140 projekata proizvodnje medijskih sadržaja i unapređenja profesionalnih i etičkih standarda, i to sredstvima u iznosu od 2.053.576.650,00 RSD ili okvirno 17.540.000 €, prema dostavljenim nam podacima, samo 17 projekata u ovom periodu bavilo medijskom pismošću na neki način, kako je procenjeno od strane službenika po opisima projekata koji su nam dostavljeni.

Formalno obrazovanje i MP

Kritičko mišljenje i MP u obrazovnom sistemu Srbije pozicionirani su kao kompetencije od značaja za obrazovanje 21. veka. Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja (ZUOV), posvećen je poboljšanju i kontinuitetu programa i obuka. Međutim, s obzirom na prikazane manjkavosti vrednovanja edukacije posle svakog obrazovnog ciklusa, postavlja se pitanje svrsishodnosti rada „na slepo”, bez unapređivanja novih ciklusa prethodno analiziranim rezultatima.

Ni vrednovanje zadovoljstva učenika nije javno dostupno, niti je obrazovni sistem bio u stanju da nam da prosečne ocene učenika postignute po nivoima obrazovanja, školskim okruzima i drugim kriterijumima, pa je nejasno na koji način se procenjuje efekat obuka za znanja i veštine učenika u domenu MP i KM.

Preporuka je da se kreira i ažurno vodi **efikasan sistem vrednovanja** znanja u oblasti MP i KM, na primer **baza ocena** iz relevantnih predmeta i zapažanja nastavnika o **postignuću svih đaka**, ali i ankete kroz koje bi se ocenio njihov stav prema nastavi, želje, sugestije, sumarna ocena i zadovoljstvo edukacijom u ovoj oblasti.

Kako MP ne predaju specijalizovani edukatori, već nastavnici drugih predmeta, uz sertifikovane obuke, potrebno je unapređivati i standardizovati kvalitet obuke ili ciljano angažovati predavače s komunikoloških i srodnih akademskih smerova.

S obzirom na to da se onlajn treninzi ZVKOV-a sprovode na internoj platformi, dostupnoj samo verifikovanim korisnicima iz obrazovnih ustanova, te zbog činjenice da su mehanizmi evaluacije učenika nedovoljno detaljni i prepušteni školama (decentralizovani), kao eksternim istraživačima nemoguće nam je bilo da se lično uverimo u kvalitet obuke niti nastave na teme MP i KM.

Mada je stručno usavršavanje zaposlenih u obrazovanju „pojednostavljeno” (više nema tzv. sakupljanja bodova)³⁷, valja kreirati motivišući sistem za one koji podučavaju MP kako bi se stvorila mogućnost kompeticije na tržištu obuka za nastavnike i kreirali kvalitetniji resursi za kojima vlada veća potražnja. A u tom kontekstu, sertifikovani edukatori – oni koji sopstvenom razvoju (i medijskoj pismenosti) pristupaju ozbiljnije – svakako imaju prednost.

³⁷ Obrazovno kreativni centar: <https://okc.rs/da-li-vise-ne-sakupljamo-bodove/>

Iako je broj predmeta koji pokrivaju navedenu oblast u obaveznom obrazovanju (osnovno i srednje) nemali, **potrebno je da veštine MP budu integrisane u sve predmete**³⁸, kao i da se metodologija i pedagoški pristup, te planovi i programi sistemski modernizuju, s obzirom na rapidni razvoj IKT (rast VI i drugo).

Kako bi se nadišli nedovoljni domaći kapaciteti, preporuka je da se **intenzivira međunarodna saradnja** naših zvaničnih institucija i stranih stručnih asocijacija, kao i direktna saradnja sa sistemima zemalja koje su najnaprednije u oblasti MP³⁹ – Finska⁴⁰, Irska, Estonija, [Singapur](#)⁴¹ i druge⁴².

Kako vaspitačice i vaspitači **u predškolskim ustanovama** imaju Okvir digitalnih kompetencija i smernice za integrisanje digitalnih tehnologija u svoju praksu, a deca su već u digitalnom svetu – izložena medijima i tehnologiji – toj se izloženosti treba pristupiti pažljivo, primereno razvojnim potrebama i uz odgovarajuće metode podučavanja.

VI i medijska pismenost u obrazovanju – Iako mnoge zemlje još uvek nemaju regulativu o upotrebi VI na nivou škola, čak ni jedinstvene preporuke o upotrebi tehnologije kao što su mobilni telefoni, obrazovna praksa sve više donosi dobre primere korišćenja u nastavi, pa je preporuka da se intenzivno prate, vrednuju i koriste iskustva zemalja koje prednjače u sprovođenju nastavnih programa na polju VI i MP.

Održivost inovativnih programa:

Kada je reč o obuci nastavnika, **integrisanje u inicijalno visokoškolsko obrazovanje** je prioritet, za čim slede akreditovani programi kontinuiranog stručnog usavršavanja, resursi, stručni forumi, razmena kroz zajednice stručnjaka, iskustava i primeri dobre prakse.

Neophodno je mnogo više systemske podrške nego do sada jer se uvođenje inovacija u nastavnu praksu ne može se prepustiti isključivo entuzijazmu pojedinačnih edukatora.

Visoko obrazovanje i obrazovanje nastavnog kadra

U visokom obrazovanju postoji jasna potreba za profilisanjem i jačanjem studijskih programa koji razvijaju medijsku pismenost. Fakulteti poput Filozofskog, FPN-a, kao i oni u Nišu i Novom Sadu, već imaju pojedine kurseve iz ove oblasti, ali je neophodno sistematsko proširenje kroz nove predmete: medijski sistemi, evolucija javne sfere, osnove verifikacije činjenica i druge bazične kompetencije. Studenti komunikologije i medijskih studija mogli bi da prenose ove veštine dalje – posebno u školama, kroz rad sa decom i mladima.

---

³⁸ Važeći programi MP se sprovede najviše kroz izborne predmete i slobodne nastavne aktivnosti, što znači da mnogi đaci ne budu obuhvaćeni edukacijom za ovu kritičnu veštinu 21. veka.

³⁹ *Media Literacy and Education in Finland*. 2024. Finland Toolbox
<https://toolbox.finland.fi/life-society/media-literacy-and-education-in-finland/>

⁴⁰ Salomaa, Saara and Lauri Palsa. *Media Literacy in Finland: National Media Education Policy*. 2019. Ministry of Education and Culture. <https://medialukutaitosuomessa.fi/mediaeducationpolicy.pdf>

⁴¹ Pogledati i sajt singapurskih vlasti „Digital for Life – Play it Forward“: <https://www.digitalforlife.gov.sg/>

⁴² U mnogim slučajevima strategije i akcioni planovi izgledaju identično kao u Srbiji, ali očito postoje **velike razlike u načinu sprovođenja** zacrtanog.

Ključno je da se medijska pismenost razvija i na učiteljskim, nastavničkim, pedagoškim i drugim fakultetima koji obrazuju buduće nastavnike. U savremenom, medijski posredovanom okruženju, oni moraju razumeti sadržaje kojima su deca konstantno izložena i steći kapacitete da s njima o tome razgovaraju.

Postojeći programi Ministarstva prosvete ne pružaju adekvatan okvir. Zbog toga se zagovara da predmete iz oblasti medijskog sistema, medijske uloge i medijskih politika predaju stručnjaci sa formalnim obrazovanjem iz medijskih i komunikoloških studija. Nastavnici drugih predmeta svakako mogu razvijati kritičko mišljenje i koristiti medije kao nastavno sredstvo, ali specijalizovana znanja treba da prenose oni koji su za to profesionalno formirani.

Neophodno je podstaći interdisciplinarne programe i saradnju između katedri za komunikologiju i medijske studije sa andragogijom, pedagogijom, učiteljskim programima i drugim nastavničkim smerovima. Trenutno se predmeti veštački razdvajaju, umesto da se grade integrisani, mešoviti kurikulumi. Interdisciplinarnost je takođe ključna i na pravnim i ekonomskim fakultetima (medijske politike, vlasništvo, tržište), kao i u saradnji sa IT oblastima (digitalna bezbednost, tehničke kompetencije). Akademska saradnja bi mogla biti institucionalizovana kroz velike zajedničke projekte između komunikologije i fakulteta koji školuju buduće nastavnike.

Istovremeno, saznajemo od eksperata iz visokog obrazovanja da mladi dolaze na studije sa minimalnim znanjem iz MP, a često ni na završnim godinama ne razumeju osnovne koncepte koji povezuju slobodu medija i izražavanja i funkcionisanje medija (primer je koncept javnog servisa), iako bi te osnove trebalo da steknu već u srednjoj školi (predmet „Jezik, kultura i mediji“ postoji samo u gimnazijama).

Potrebno je i centralizovati informacije — pregled fakulteta i škola koje nude ove programe, kao i zbirne evaluacije učesnika i uvid u njihove potrebe. Zato je ključno da fakulteti obrazuju specijalizovane kadrove koji mogu voditi takve programe i obezbediti kontinuitet razvoja MP u obrazovnom sistemu.

Takođe, treba ispitati da li na nivou celoživotnog učenja **Zavod za zapošljavanje** nudi programe za nastavnike i opštu javnost, s tim da ti programi moraju biti unapređivani i sistematski praćeni.

Sektor civilnog društva i kritični značaj projektnog finansiranja

Neki od pomenutih aktera sektora civilnog društva blisko su sarađivali sa ZUOV-om na formalnom obrazovanju, što je svakako primer dobre prakse, ali je utisak da je sektor civilnog društva imao mnogo veći potencijal koji nije ostvaren iz više razloga. Jedan je **nedostatak koordinacije** koji je rezultirao dupliranjima i preklapanjima aktivnosti, te rad sa sličnim ciljnim grupama. Zato je neophodna **sistemska koordinacija unutar samog sektora** radi konstruktivnog nadopunjavanja ideja i aktivnosti, s tim da naši ekspertski izvori ostavljaju kao otvoreno pitanje koji bi akter sektora civilnog društva imao kapacitet za preuzimanje koordinacione uloge.

Nadalje, projektni menadžment civilnog sektora zahteva iznimnu agilnost i fleksibilnost spram MP kao zahtevne i disperzivne teme koja se izuzetno brzo menja sa razvojem tehnologije.

U razgovorima sa ekspertima je podvučeno i da civilni sektor “vuče” razvoj MP u Srbiji (uz ulogu MIT-a na istom polju) – što kroz sopstveni rad, što kroz sprovođenje donatorskih projekata u okviru aktivnosti MIT-a.

Kako se iz dosadašnjih nalaza analize vidi, praktično sve inicijative, pa i one MIT-a počivaju na stranim / međunarodnim grantovima. Kriza nastala naglim ukidanjem USAID finansiranja i svih projekata koji su na njemu počivali izazvala je lančani efekat, gde se sve OCD oslanjaju na finansiranje iz EU, pri čemu EU operiše uglavnom dugoročnim projektima zasnovanim na glomaznim konzorcijumima, što zahteva ogromne administrativne napore i resurse naših OCD-a, a malo je prilika za manje, fleksibilnije fondove. Pri tome je ključna potreba tzv. *core* tj. institucionalno finansiranje koje tokom dužeg vremenskog perioda pokriva ključne operativne troškove i ljudske resurse jer je naš civilni sektor u ozbiljnoj opasnosti da se u novonastaloj situaciji značajno smanji i da se neke organizacije naprosto ugase.

Osim toga, donatorski prioriteti se menjaju i tematski i geografski, često naglo, a alternativne modele finansiranja, kao što bi npr. bila IT industrija u okviru društveno odgovornog poslovanja, treba tek promišljati i razvijati (ukoliko se ispostave kao izvodljivi). Tako je, na primer, medijska pismenost godinama bila donatorski “*buzzword*”, tj. trend, da bi naglo nestao, a zamenile su ga teme u vezi sa dezinformacijama. U poslednje vreme se projekti OCD-a fokusirani na aspekte MP nastoje uklopiti u teme kao što su kršenje ljudskih prava, ekstremni narativi i jezik mržnje koji se doista zaoštravaju i omogućavaju jačanje kompetencija građana, posebno mladih koji su tome naročito izloženi u digitalnom okruženju, da razumeju medijske poruke koje nas radikalizuju. Takvo uklapanje potreba koje OCD nastoje da zadovolje u donatorske trendove i zadate kalupe zahteva veliku veštinu i prilagodljivost, pri čemu je pritisak od donatora i na stalnom razvoju inovacija i dokazivanju uticaja projekata na ciljne grupe, tj. njihovu promenu znanja, što realno nije izvodljivo.

Istovremeno, naši ekspertski izvori navode da ne bismo smeli biti u poziciji da sve finansije očekujemo od donatora, već bi tu država trebalo da preuzme značajnu ili glavnu odgovornost, što se ne vidi kao realno moguće u turbulentnim političkim okolnostima u kojima se Srbija nalazi. Održivost projekata u smislu nastavljanja aktivnosti na duge staze je već više od decenije problem našeg civilnog sektora, i to nastavlja da bude više nego ikad. Ukoliko se OCD koje se u značajnoj meri bave MP smanje ili ugase, građani i mnoge uže ciljne grupe ostaće bez vitalnih veština koje, u konačnici, služe kvalitetnom, dobro informisanom donošenju odluka zarad vitalnosti demokratije u društvu.

Dodatne opšte preporuke

Bezbednosna kultura i pismenost – Nacionalni kontakt centar za bezbednost dece na internetu, je, po mišljenju stručnjaka, istaknuti primer kako opredeljeni resursi dobro funkcionišu, ali su potrebe u ovom segmentu ogromne, pa treba maksimalno širiti preventivne akcije i edukaciju na sve segmente društva, posebno na ugrožene manjinske grupe, seniore, aktiviste i novinare.

Međunarodna saradnja je ključna za razmenu znanja i dobrih praksi u okviru MP – kroz institucije, međunarodne organizacije (UN, OEBS, EU i Savet Evrope i ostale u kojima je Srbija

članica), edukativne i druge asocijacije (na primer evropska udruženja obrazovnih institucija), kao i kroz forume specijalizovanih OCD (obrazovne i IKT asocijacije, IGF forum i slične). Internacionalna razmena iskustava za *know-how* i regulativu (posebno za VI i etiku) najbrži je način napredovanja u ovoj oblasti.

Lokalni nivo ima mogućnost formiranja lokalnih resurs centara s digitalnom opremom na raspolaganju građanima i OCD-ima u okviru biblioteka, centara za dnevnu brigu, kancelarija za mlade, kancelarija lokalne administracije. Oni bi mogli da asistiraju stanovništvu kroz obrazovne materijale i ohrabruju vršnjačko prenošenje znanja, uz održive materijalne i nematerijalne vidove podrške (lokalni budžet, lokalni donatori, resursi mesnih zajednica, volonteri, aktivisti). U mnogim opštinama već postoje takvi centri, formirani još u doba prvih Karavana digitalne ekspedicije.

IZVORI

Dubinski usmeni intervjui

1. **Maja Zarić**, šef Odseka u Sektoru za međunarodnu saradnju i evropske integracije, MIT [intervjuisali N. Ršumović i D. Jelisavčić]
2. **Jelena Kolo Jovanović**, koordinatorka za međunarodnu saradnju i **Milan Todorović**, viši pravni savetnik za implementaciju međunarodnih akata, REM [intervjuisali N. Ršumović i D. Jelisavčić]
3. **Dr Marijana Matović**, docentkinja na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beograd [intervjuisala N. Ršumović]
4. **Ivana Jelača**, direktorka Instituta za medijsku različitost Zapadni Balkan (MDI WB) [intervjuisala N. Ršumović]
5. **Milica Janjatović**, koordinatorka projekata, Novosadska novinarska škola (NNŠ) [intervjuisala N. Ršumović]
6. **Tijana Femić**, koordinatorka projekata, Novosadska novinarska škola (NNŠ) [intervjuisala N. Ršumović]
7. **Maja Vasić Nikolić** – stručna medijska konsultantkinja [intervjuisala N. Ršumović]

Odgovori – intervjui i upitnici – dobijeni u pisanoj formi

8. **Prof. dr. Dobrinka Kuzmanović**, vanredna profesorka, Filološki fakultet, Univerzitet u Beogradu [N. Ršumović]
9. **Learn to Discern**: Bivši programski konsultant i bivši menadžment programa [N. Ršumović]
10. **MIT**: direktno dobijene informacije o konkursnom finansiranju [N. Ršumović]
11. **Vesna Masalović**, UNS: informacije o aktivnostima u vezi sa MP [N. Ršumović]

12. **Msr Violeta Vljaković Bojić**, rukovodilac Sektora za nacionalne manjine u Centru za razvoj programa i udžbenika Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja [D. Jelisavčić]
13. **Nataša Đelošević**, zamenica direktora IK Clio [D. Jelisavčić]
14. **Dr Goran Paunović**, glavni savetnik za bezbednost informaciono komunikacionih sistema, Sektor za informacionu bezbednost i tehnologije, Služba za informacionu bezbednost i poslove Nacionalnog CERT-a [D. Jelisavčić]
15. **Mila Bajić**, glavna istraživačica SHARE fondacije [D. Jelisavčić]

Dobijeni dokumenti / izveštaji o aktivnostima i rezultatima

16. **Misija OEBS-a u Srbiji**: izveštaji o izvedenim aktivnostima u oblasti MP u periodu 2020 - 2025.
17. **REM**: Dokument o relevantnim aktivnostima pripremljen za intervju sa istraživačima
18. **Propulsion**: Konačni izveštaj projekta „The Media Initiatives and Partnerships Support” (MIPS); kratak naziv projekta u opštoj upotrebi je „Nova pismenost”

LITERATURA

Svim izvorima na internetu finalno je pristupljeno 20.11.2025.

Akcionni plan za sprovođenje Strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji za period 2020–2025. godina za period 2020–2022. godina u kontekstu Strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji za period 2020–2025. godina. 2020. "Službeni glasnik RS", broj 148 od 10. decembra 2020.

<https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/drugiakt/2020/148/1>

Dr Matić, Jovanka i dr Snežana Milin Perković. 2021. *Digitalne kompetencije novinara – istraživački izveštaj*.

<https://www.osce.org/files/f/documents/4/d/517944.pdf>

Dr Matović, Marijana et al. 2025. *Indeks medijske pismenosti u Srbiji 2025*.

<https://serbia.osce.org/mission-serbia/662395> [stranici pristupljeno 11. 03. 2026]

Dr Matović, Marijana, dr Snežana Milin Perković i Slavica Josifović. *Stariji od 65 godina kao korisnici medija u Srbiji*. 2023. Društvo za kreativne inicijative RE.kreAKTa. Beograd.

<https://serbia.osce.org/sr/node/541704>

Ensuring Quality Education in the AI Era - Introducing the Council of Europe Compass for AI and Education. 2025. Savet Evrope.

<https://www.coe.int/en/web/education/-/artificial-intelligence-and-education-third-working-conference>

Komatina, Slađana i Bojan Klačar. *Gradani i mediji: konzumacija, navike i medijska pismenost (I ciklus).* 2020. Fondacija Propulsion Fond u saradnji sa Centrom za slobodne izbore i demokratiju – CeSID.

<https://novapismenost.rs/h-content/uploads/2022/02/Ciklus-I-GRADANI-I-MEDIJI.pdf>

Kuzmanović, D., Pavlović, Z., Popadić, D. i Milošević, T. 2019. *Korišćenje interneta i digitalne tehnologije kod dece i mladih u Srbiji: rezultati istraživanja Deca Evrope na internetu.* Beograd: Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.

<https://www.unicef.org/serbia/publikacije/koriscenje-interneta-kod-dece-i-mladih-u-srbiji>

Matović, Marijana et al. 2025. *Medijska pismenost građana Srbije: Izveštaj anketnog istraživanja.* Beograd.

https://resources.osce.org/sites/default/files/documents/official_documents/2026/01/2025%20Medijska%20pismenost%20gra%C4%91ana%20Srbije%2C%20Izve%C5%A1taj%20anketnog%20istra%C5%BEivanja_0.pdf

Matović, Marijana. *Programi digitalnih kompetencija u Republici Srbiji.* 2021. Društvo za kreativne inicijative - RE.KreAKTa. Beograd.

<https://www.osce.org/files/f/documents/d/7/495181.pdf>

Media Literacy and Education in Finland. 2024. Finland Toolbox

<https://toolbox.finland.fi/life-society/media-literacy-and-education-in-finland/>

Održano 6 treninga o medijskoj pismenosti za 90 vaspitača u Beogradu. 16.10.2023. Regulatorno telo za elektronske medije.

<https://rem.rs/sr/arhiva/vesti/2023/10/odrzano-6-treninga-o-medijskoj-pismenosti-za-90-vaspitaca-u-beogradu>

Okvir digitalnih kompetencija – Nastavnik za digitalno doba. 2019. Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja.

https://zuov.gov.rs/wp-content/uploads/2019/08/2019_ODK_Nastavnik-za-digitalno-doba.pdf

Okvirna konvencija Saveta Evrope o veštačkoj inteligenciji i ljudskim pravima, demokratiji i vladavini prava. 2025. Savet Evrope.

<https://book.coe.int/en/texts-of-council-of-europe-treaties/12226-pdf-council-of-europe-framework-convention-on-artificial-intelligence-and-human-rights-democracy-and-the-rule-of-law-cets-no-225.html>

Otvoreni dani medijske pismenosti započeli prezentacijom nove publikacije. 6.10.2025. Regulatorno telo za elektronske medije.

<https://rem.rs/sr/arhiva/vesti/2025/10/cetvrti-otvoreni-dani-medijske-pismenosti-zapoceli-prezentacijom-nove-publikacije>

„Pokaži respekt – reaguj na hejt!“ za veću bezbednost dece na internetu. 4.9.2023. Pepsico. <https://www.pepsico.rs/sr-cyrl-rs/news/press-release/poka%C5%BEi-respekt-reaguj-na-hejt!-za-ve%C4%87u-bezbednost-dece-na-internetu>

Pravilnik o osnovama programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja: 16/2018-1. 2018. Pravno informacioni sistem Republike Srbije.

<https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/pg/ministarstva/pravilnik/2018/16/1>

Predstavljen „Kompas Saveta Evrope za veštačku inteligenciju i obrazovanje“: ZUOV na radnoj konferenciji u Strazburu. 15.10. 2025. Veb sajt ZUOV-a.

<https://zuov.gov.rs/predstavljen-kompas-saveta-evrope-za-vestacku-inteligenciju-i-obrazovanje-zuov-na-radnoj-konferenciji-u-strazburu/>

Program Nova pismenost učinio javno dostupnim podatke o medijskim trendovima i navikama građana Srbije. 30.9.2022. Beta.

<https://beta.rs/content/170542-program-nova-pismenost-ucinio-javno-dostupnim-podatke-o-medijskim-trendovima-i-navikama-gradana-srbi>

Redecker, Christine. 2018. *European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu.* Publications Office of the European Union.

<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC107466>

REM predstavio istraživanje o medijskoj pismenosti na BRAF-u. 20.9.2023. Regulatorno telo za elektronske medije.

<https://rem.rs/sr/arhiva/vesti/2023/09/rem-predstavio-istrazivanje-o-medijskoj-pismenosti-na-braf-u>

Salomaa, Saara and Lauri Palsa. *Media Literacy in Finland: National Media Education Policy.* 2019. Ministry of Education and Culture.

<https://medialukutaitosuomessa.fi/mediaeducationpolicy.pdf>

Strategija razvoja digitalnih veština u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine: 21/2020-72, 8/2023-12. 2023. "Službeni glasnik RS", br. 21 od 6. marta 2020, 8 od 3. februara 2023.

<https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2020/21/2/reg>

Strategija razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji za period 2020–2025. godina. 2020. "Službeni glasnik RS", broj 11 od 7. februara 2020.

<https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2020/11/1>

Učešće Tima za medijsku pismenost na konferenciji „Digitalno obrazovanje 2025“. 27.10.2025. Regulatorno telo za elektronske medije.

<https://rem.rs/sr/arhiva/vesti/2025/10/ucesce-tima-za-medijsku-pismenost-na-konferenciji-digitalno-obrazovanje-2025>

Uredba (EU) 2024/1083 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. aprila 2024. godine o uspostavljanju zajedničkog okvira za medijske usluge na unutrašnjem tržištu i izmeni Direktive 2010/13/EU (Evropski akt o slobodi medija).

[Regulation (EU) 2024/1083 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 establishing a common framework for media services in the internal market and amending Directive 2010/13/EU (European Media Freedom Act) (Text with EEA relevance)]

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024R1083>

Vuorikari, R., Kluzer, S. and Punie, Y. 2022. *DigComp2.2: The Digital Competence Framework for Citizens*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

https://projektnoucenje.rs/wp-content/uploads/2024/02/EU-DigComp_-Okvir-digitalnih-kompetencija-gradjana-SRPSKI-oktobar-2023.pdf